

Tonemski naglasni tipi glagola v (knjižni) slovenščini

Matej Šekli

IZVLEČEK: V članku so obravnavani tonemski naglasni tipi glagola v (knjižni) slovenščini tako s sinhronega kot z diahronega gledišča. Sinhroni pogled podaja naglasne vzorce posameznih glagolskih vrst in razredov. Diahroni vidik posamezni glagolski obliki določa njeno praslovansko izhodišče. Obravnava izhaja iz knjižnojezikovnega gradiva, ki je dopolnjeno z narečnim predvsem v primeru, da slednje izkazuje starejše jezikovno stanje.

ABSTRACT: This article discusses the pitch accent classes of the verb in (standard) Slovene, from the diachronic as well as from the synchronic point of view. The synchronic perspective presents the accent paradigms of a single verb class. The diachronic point of view defines the Proto-Slavic origin of the single verb form. The discussion is based on (standard) language material. Dialectal material is adduced especially when being more archaic.

0 Uvod

Naglas glagola je bil v drugi polovici 20. stoletja za (knjižno) slovenščino natančneje obdelan v Uvodu v *Slovar slovenskega knjižnega jezika*, in sicer v razdelkih Sheme za dinamični naglas in oblikoslovje (SSKJ 1971, § 193–195) in Sheme za tonemski naglas (SSKJ 1971, § 209–211), delo Jakoba Riglerja, ter v *Slovenski slovnici* 1976 in kasnejših izdajah ter v *Slovenskem pravopisu* 2001 (SP 2001, § 914–920, 1202–1206), delo Jožeta Toporišiča.¹ Rigler je naglas glagolskih oblik obdelal glede na naglas v nedoločniku in sedanjiku: 1. naglas je na istem zlogu nedoločnika in sedanjika: 1.1 naglas ni neposredno pred *-ti* in *-m*; 1.2 naglas je neposredno pred *-ti* in *-m*; 1.3 naglas ni neposredno pred *-ti* oziroma *-či* in ne neposredno pred *-m*; 1.4 naglas ni neposredno pred *-ti* in je neposredno pred *-m*; 2. naglas je na različnih

¹ V drugi polovici 19. stoletja je o glagolskem naglasu izčrpno pisal Matija Valjavec v svojem delu *Prinos k naglasu u (novo)slovenskom jeziku*, ki je izhajalo v *Radu jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti* v obdobju 1878–95, in sicer v knjigah 63, 65, 67, 68, 71, 73, 74, 76, 77, 93, 94, 102, 105, 111, 118 v letih 1883–1894.

zlogih v samem nedoločniku ali v nedoločniku in sedanjiku. Toporišič je v svoji slovnici naglas glagola obravnaval v poglavjih: Naglas sedanjskih oblik (Toporišič 2000, 364–368), Naglas nedoločniških oblik (Toporošič 2000, 373–383), Naglasni tipi glagolskih oblikotvornih vzorcev (Toporošič 2000, 383–387). V zadnjem navedenem poglavju je povzemale prikazan (jakostni) naglas glagola glede na razmerje naglasa v nedoločniku in sedanjiku ter (tonemski) naglas glagolov na *-i-ti* *-i-m*. Riglerjev in Toporišičev način opisa glagolskega naglasa za slovenski knjižni jezik je bil uporabljen tudi pri opisu glagolskega naglasa posameznih slovenskih krajevnih govorov (Toporišič 1990, Smole 1994 in 1996, Škofic 1996, Weiss 1998, Jakop 2003).

Namen pričujočega prispevka je prikazati glagolski tonemski naglas v (knjižni) slovenščini po posameznih glagolskih vrstah in razredih, kot so tradicionalno uveljavljeni v slavističnem jezikoslovju od Josefa Dobrovskega dalje in so bili v slovenistiki v rabi do *Slovenske slovnice* 1968 (Bajec–Kolarič–Rupel 1968, 217–234). V novejšem času se k tovrstni delitvi glagolov vrača slovenistično narečjeslovje (Koletnik 2001, 158–179). V članku so torej obravnavani tonemski naglasni tipi posameznih glagolskih vrst in razredov v (knjižni) slovenščini tako s sinhronega kot z diahronega gledišča. Sinhroni pogled podaja naglasne vzorce posameznih glagolskih vrst in razredov glede na naglas v nedoločniku in sedanjiku ter značilne zglede. Pri tem gre za razširitev Toporišičevega prikaza naglasnih tipov glagolov na *-i-ti* *-i-m* (Toporišič 2000, 387, SP 2001, § 1202) na ostale glagolske vrste in razrede. Diahroni vidik posamezni glagolski obliki določa njeno praslovansko izhodišče s pomočjo zgodovinskoprimerjalne metode in metode rekonstrukcije. Naslanja se na obravnavo glagolskega naglasa, kot ga je v slovansko zgodovinskoprimerjalno jezikoslovje vnesel Christian S. Stang (Stang 1957, 107–154). Obravnava izhaja iz slovenskega knjižnojezikovnega gradiva, ki je dopolnjeno z narečnim predvsem v primeru, da slednje izkazuje starejše jezikovno stanje.² Izpostavljeni so predvsem izhodiščni, tj. podedovani naglasni tipi, drugotni, tj. nalikovni in prevzeti naglasni tipi, ki imajo posledično precej onostavne naglasne vzorce, niso natančneje predstavljeni. Obravnavane so naslednje glagolske oblike: 1. nedoločniška osnova: dolgi nedoločnik, kratki nedoločnik, namenilnik, deležnik na *-l*, deležnik na *-n*; 2. sedanjska osnova: sedanjik, velelnik. Ostale glagolske oblike zaradi svoje nekontinuitete v posameznih krajevnih govorih niso obravnavane.

² Slovenistične narečjeslovne obravnave glagolskega naglasa običajno izhajajo iz stanja v slovenskem knjižnem jeziku. Ker je z zgodovinskojezikoslovnega stališča jezikovno stanje v posameznem krajevnem govoru v primerjavi s knjižnojezikovno kodifikacijo prvotnejše ali drugotnejše, lahko pri naslanjanju na knjižnojezikovno normo pri popisu narečnega gradiva pride do »umanjkanja« določenega (knjižnega) naglasnega tipa ali do dokumentacije »novega« naglasnega tipa, ki ga v knjižnem jeziku ni, pogosto pa se pojavljajo tudi nerazložljive »izjeme«. Sinhroni opisi posameznih krajevnih govorov so nedvomno predpogoj za kakršnokoli jezikoslovno preučevanje le-teh, zgodovinskojezikoslovni komentarji k slednjim (s časovnojezikovnimi plastmi kot podedovano, nalikovno, prevzeto (iz stičnega tujega ali krovnega knjižnega jezika)) pa šele omogočajo, da jezikovnosistemske posebnosti posameznih krajevnih govorov postanejo med seboj genetsko- in tipološkojezikoslovno primerljive in ne ostajajo le »lokalne pekuliarnosti«.

1 Glagoli na *-ø-ti*

Glagoli z nedoločniško pripono *-ø-* v (knjižni) slovenščini nadaljujejo psl. glagole z nedoločniško pripono **-ø-* (psl. glagolska vrsta I). Glede na izglasni korenski soglasnik se znotraj delijo na sedem razredov. Z naglasoslovnega stališča se zdi smotrno glagole te vrste razdeliti na tri skupine. To so glagoli s korenem na: 1. nezvočnik s sedanjiško pripono sln. *-e-* < psl. **-e-* (psl. glagolski razredi I/1–4); 2. samoglasnik s sedanjiško pripono sln. *-je-* < psl. **-je-* (psl. glagolski razred I/7); 3. nosnik in jezičnik s sedanjiškima priponama sln. *-e-*, *-je-* < psl. **-e-*, **-je-* (psl. glagolska razreda I/5, 6).

1.1 Glagoli na *-ø-ti -e-m*

Glagoli s korenem na nezvočnik ter z nedoločniško pripono *-ø-* in sedanjiško pripono *-e-* poznajo štiri naglasne tipe, ki ustrezajo štirim izhodiščnim praslovanskim:

lěsti	grísti	trěsti	něsti
<i>lĕst/lĕst</i>	<i>grĭst/grĭst</i>	<i>trĕst/trĕst</i>	<i>nĕst/nĕst</i>
<i>lĕst</i>	<i>grĭst</i>	<i>trĕst</i>	<i>nĕst/nĕst</i>
<i>lĕzəl</i>	<i>grĭzəl</i>	<i>trĕsəl</i>	<i>nĕsəl</i>
<i>lĕzla</i>	<i>grĭzla</i>	<i>trĕsla</i>	<i>nĕsla</i>
<i>lĕzlo</i>	<i>grĭzlo</i>	<i>trĕslo</i>	<i>nĕslo</i>
<i>-lĕzen</i>	<i>-grĭzen</i>	<i>-trĕsen</i>	<i>-nesĕn</i>
<i>-lĕzena</i>	<i>-grĭzena</i>	<i>-trĕsena</i>	<i>-nesĕna</i>
<i>-lĕzeno</i>	<i>-grĭzeno</i>	<i>-trĕseno</i>	<i>-nesĕno</i>
lĕzem	grĭzem	trĕsem	nĕsem
<i>lĕzeš</i>	<i>grĭzeš</i>	<i>trĕseš</i>	<i>nĕseš</i>
<i>lĕzejo</i>	<i>grĭzejo</i>	<i>trĕsejo/tresó</i>	<i>nesó</i>
<i>lĕzi</i>	<i>grĭzi</i>	<i>trĕsi</i>	<i>nĕsi</i>
<i>lĕzite</i>	<i>grĭzite</i>	<i>trĕsite/tresĭte</i>	<i>nesĭte</i>

1.1.1 Tip lĕsti lĕzem z akutom na korenu v nedoločniku in s cirkumfleksom na korenu v sedanjiku podobno kot tip *bĭti bĭjem* odraža psl. naglasni tip a: sln. *CVC-ø-ti* *CVC-e-š* ≤ psl. **CVC-ø-ti* **CVC-e-šb* (a): sln. *lĕsti lĕzeš*, štok. *ljĕsti ljĕzĕš/lĕsti lĕzĕš*, čak. *lĭzeš*, rus. *лĕзть лĕзеть* ≤ psl. **lĕsti* **lĕzešb* (a).¹⁹ Kratki nedoločnik: sln. *lĕst*, čak. *lĭst* < psl. **lĕstb*, sln. *lĕst* je drugotno. Namenilnik: *lĕst* < psl. **lĕstb*.³ Deležnik

³ Psl. glagoli z nedoločniško pripono **-ø-* s psl. starim akutom na korenu v nedoločniku imajo v sln. v kratkem nedoločniku podedovano kračino na korenu, v namenilniku pa cirkumfleks na dolžini na korenu: sln. *CVC-ø-t* < psl. **CVC-ø-tb*, sln. *CVC-ø-t* < psl. **CVC-ø-tb*. Dvojnično se v kratkem nedoločniku pojavlja tudi cirkumfleks na dolžini na korenu. Možni razlagi nastanka te dolžine sta: 1. po podaljšavi kračine v edinem/zadnjem besednem zlogu (podobno npr. tudi v im. ed. samostalnikov moške o-jevske sklanjatve, od koder se cirkumfleks na dolžini lahko razširi tudi v odvisne sklone: sln. *dĕd dĕda/dĕd dĕda*, štok. *djĕd djĕda/dĕd dĕda*, čak. *dĭd dĭda*, rus. *дĕд дĕда* ≤ psl. **dĕdb* **dĕda* (a)); 2. medsebojno mešanje oblik kratkega nedoločnika in namenilnika, na kar bi kazalo ponekod dvojnično pojavljanje kračine na korenu v namenilniku.

na *-l*: sln. *lêzəl lëzla lëzlo*, štok. *ljëzao ljëzla ljëzlo/lëzao lëzla lëzlo*, rus. *лëз лëзла лëзло* < psl. **lëzlb *lëzla *lëzlo*.⁴ Deležnik na *-n*: sln. *-lëzen -lëzena -lëzeno*, štok. *ljëzen ljëzena ljëzeno/lëzen lëzena lëzeno*, rus. *лëзен лëзена лëзено* ≤ psl. **lëzenb *lëzena *lëzeno*.²⁴ Velelnik: sln. *lëzi lëzite*, štok. *ljëzi ljëzite/lëzi lëzite*, rus. *лëзь лëзьте* < psl. **lëzi *lëzëte*. Zgleda: *lësti lëzem, sësti sëdem*.

1.1.2 Tip grísti grízem, trësti trésem z akutom na korenu ne na širokem sredinskem samoglasniku v nedoločniku in v sedanjiku predstavlja sovpad dveh psl. naglasnih tipov, in sicer psl. naglasnega tipa a/c in psl. naglasnega tipa c glagolov s psl. dolgim samoglasnikom v korenu: sln. *CVC-ø-ti CVC-e-š* < psl. **CVC-ø-ti *CVC-è-šb* (a/c): sln. *grísti grízeš*, štok. *grìsti grizëš*, čak. *grìzëš*, rus. *гр'ысть гр'ызëшь* < psl. **grýzti *gryzëšb* (a/c); sln. *CVC-ø-ti CVC-e-š* < psl. **CV_mC-ø-ti *CV_mC-è-šb* (c) // +[*V_m* = psl. **V̄*]: sln. *trësti tréseš*, štok. *trësti trësëš*, čak. *trëšëš*, rus. *тряс'т'у трясëшь* < psl. **trësti *trësëšb* (c).⁹ Med izhodiščnima naglasnima tipoma je prišlo do sovplivanja, sovpadanja in mešanja. S sinhronega vidika za posamezen sln. glagol torej ni mogoče določiti, ali je prvotno pripadal psl. naglasnemu tipu a/c ali c. Znotraj glagolov tega tipa sta se izoblikovala dva glavna podtipa s prehodnimi različicami: 1. podtip *grísti grízem* z naglasom na korenu v 3. os. mn. sedanjika in v 2. os. mn. velelnika (*grízejo, grízite*); 2. podtip *trësti trésem* z dvojničnim naglasom na končnici oz. na sedanjiški priponi v 3. os. mn. sedanjika (manj pogosto) in v 2. os. mn. velelnika (bolj pogosto) (*trésejo/tresó, trësite/tresîte*).

Kratki nedoločnik: sln. *grìst*, čak. *grìst* < psl. **grýzlb*, sln. *grìst* je drugotno; sln. *trëst/trëst* za sln. **trëst* (čak. *trëst*) < psl. **trëstb* je drugotno po naliki na *grìst/grìst*. Namenilnik: sln. *grìst* < psl. **grýzlb*; sln. *trëst* za sln. **trëst* < psl. **trëstb* je drugotno po naliki na *grìst*.³ Deležnik na *-l*: sln. *grízəl grízla grízlo*, štok. *grìzao grízla grízlo*, rus. *гр'ыз гр'ызла гр'ызло* < psl. **grýzlb *grýzla *grýzlo*; sln. *trësəl trësla trëslo* je drugotno po naliki na *grízəl grízla grízlo*.⁵ Deležnik na *-n*: sln. *-grízen -grízena -grízeno*, štok. *grìzen grízena grízeno*, rus. *-гр'ызен -гр'ызена -гр'ызено* ≤ psl. **grýzenb *grýzena *grýzeno*;²⁴ nar. sln. *-trësen -treséna -treséno/-trësen -tresenà -tresenò*, štok. *trësen trësena trëseno*, rus. *-трясëн -трясëнà -трясëнò*

⁴ **Izglasni soglasniški sklop nezvočnik + zvočnik**, ki se pojavlja v obliki moškega spola ednine deležnika na *-l* pri glagolih z nedoločniško pripono *-ø*- in s korenem na nezvočnik, je v sln. najverjetneje že pred nastankom drugotnega polglasnika, tj. ko je po onemitvi psl. izglasnega polglasnika postal zlogotvoren, povzročil nadomestno podaljšavo spredaj stoječega samoglasnika. Posledica tega sta: 1. nastanek cirkumfleksa na mestu odraza za psl. stari akut (sln. *lêzəl ~ lëzla, grízəl ~ grízla*; prim. tudi im. ed. samostalnikov moške o-jevske sklanjatve: nar. sln. *vëtər vëtra*, Vnanje Gorice, Vlado Nartnik, ustno), od koder se cirkumfleks na dolžini lahko razširi tudi v odvisne sklone: knj. sln. *vëtər vëtra*, štok. *vjëtar vjëtra/vëtar vëtra*, rus. *вëтер вëтра* ≤ psl. **uëtrb *uëtra* (a)); 2. nastanek ožine sredinskega samoglasnika na mestu odraza za psl. novi akut na kračini v edinem/zadnjem besednem zlogu (sln. *nësəl ~ nësla, mógəl ~ mógla*, prim. tudi *dóbər dóbra, mókər mókra*).

⁵ Prvotne oblike npr. izkazujeta štok. *trësao trësla trëslo*, rus. *тряс трясла трясло* < psl. **trëslb *trëslá *trësló*.

< psl. *trēsènb̄ *trēsenā *trēsenō,⁶ knj. sln. -trēsen -trēsena -trēseno je drugotno po naliki na -grīzen -grīzena -grīzeno. Velelnik: sln. trēsī tresīte, štok. trēsī trēsīte, rus. трясу́ трясу́ме < psl. *trēsī *trēsēte, sln. trēsīte je drugotno;⁷ sln. grīzi, štok. grīzi, rus. грызу́ < psl. *gryzi, sln. grīzite za sln. *grizīte (štok. grīzite, rus. грызу́ме < psl. *gryzēte) je drugotno.

Glagoli z naglasom tipa grīzi grīzite: gōsti gōdem, grīsti grīzem, mōlsti mōlzem, nar. mlēsti mōlzem,⁸ pāsti pādem, pāsti pāsem, rāsti rāstem (rastō), strīči strīžem, zēbsti zēbe. Zgledi z velelnikom tipa trēsī tresīte: mēsti mēteš/mēsti mēteš, plēti plēvem, prēsti prēdeš/prēsti prēdeš, sēči sēčem (velelnik samo secīte), strēči strēžeš, tōlči tōlčem, nar. tlēči tōlčem, trēsti trēsem, vlēči vlēčem. Zgledi kot pāsti pādem kažejo na prehod tovrstnih glagolov v tip lēsti lēzeš (klāsti klādeš, star. klāsti klādeš, krāsti krādeš). Redkeje se pojavlja tudi obratno: vrēči vāržeš (vārzite/vārzīte).

1.1.3 Tip nésti nésem z akutom na korenu na širokem sredinskem samoglasniku v nedoločniku in v sedanjiku reflektira psl. naglasni tip c glagolov s kratkim samoglasnikom v korenu: sln. Cé/óC-ø-ti Cé/óC-e-š < psl. *CV_mC-ø-ti *CV_mC-è-šb̄ (c) // +[V_m = psl. *e/*o]: knj. sln. nésti néseš, nar. sln. nestī nesēš, štok. nēsti nēsēš, čak. nesēš, rus. нест'у несе́шь < psl. *nestī *nesēšb̄ (c).⁹ Kratki nedoločnik: sln.

⁶ rez. (Bela): *strasa'no* (Steenwijk 1992, 321), *wkra'den* (Steenwijk 1992, 271).

⁷ **Cirkumfleks na sedanjiški priponi v dvojniskih in množinskih oblikah velelnika** glagolov s sedanjiškimi priponami -e-, -ne-, deloma -je-, -i-, ki odražajo psl. naglasna tipa b in c, je refleks psl. starega akuta in je prvoten v oblikah, ki vsebujejo izglasni -a (*tresīva tresīta*, podobno kot npr. sln. *motīka*, štok. *mōtika*, čak. *motīka*, rus. *моты́га* ≤ psl. **motýka* ~ sln. *kobīla*, štok. *kōbila*, čak. *kobīla*, rus. *кобы́ла* < psl. **kobýla*), medtem ko je v oblikah brez izglasnega -a drugoten (*tresīmo tresīte*). Naglas na sedanjiški priponi je obvezen za glagole psl. naglasnega tipa b s psl. kratkim samoglasnikom v korenu ter za glagole psl. naglasnega tipa c, ki ne pripadajo psl. glagolski vrsti I. Vsi ostali glagoli poznajo tudi oblike kot *trēsīva trēsīta*, *trēsīmo trēsīte*, ki pa so še drugotnejše, nalikovne po naglasu edninske oblike velelnika ali sedanjika sploh.

⁸ rez. (Bela): *m'lest'mulžen* (Steenwijk 1992, 282), tj. *mlēst mōlzem*

⁹ **Sedanjik psl. glagolov naglasnega tipa c** je bil razen v 1. os. ed., ki je najverjetneje imela psl. stari cirkumfleks na korenu, naglašen na končnicah. S končnic s psl. izglasnim polglasnikom je prišlo do naglasnega umika na sedanjiško pripono in nastanka psl. novega akuta: psl. *-e-š'b̄ > *-è-šb̄, psl. *-e-t'b̄ > *-è-tb̄, psl. *-q-t'b̄ > *-q-tb̄ (podobno velja tudi za psl. sedanjiško pripono *-je-); psl. *-i-š'b̄ > *-i-šb̄, psl. *-i-t'b̄ > *-i-tb̄, psl. *-e-t'b̄ > *-é-tb̄. Na končnicah brez psl. izglasnega polglasnika se je psl. naglas ohranil: psl. *-e-ue̋, psl. *-e-tá, psl. *-e-té, psl. *-e-mó, psl. *-e-té; psl. *-i-ue̋, psl. *-i-tá, psl. *-i-té, psl. *-i-mó, psl. *-i-té. Prvotno stanje z izjemo 1. os. ed. izkazuje npr. ukr. *несу́ несéу* *несéу*, *несемó несетé* *несу́ть*. Izhodišče za sln., v kateri je v 1. os. ed. prišlo do posplošitve atematske končnice na sedanjiško osnovo (*-è-mb̄, *-i-mb̄), je torej v tem naglasnem tipu naglas na sedanjiški priponi v ed. in v 3. os. mn. ter naglas na končnici v dv. in mn. razen v 3. os. mn. Naglas na korenu v 3. os. mn. je v sln. torej drugoten.

Do splošnosln. naglasnega umika na prednaglasno dolžino pride v *i*-jevski sedanjiški spregatvi v sln. trizložnih oblikah (psl. **morité* > sln. **moríte** ~ psl. **moríšb̄* > sln. **moríš**, kjer je naglasni umik že psl.), v *-e*-jevskih sedanjiških spregatvah pa v sln. dvozložnih oblikah s prednaglasno dolžino (psl. **trēsēsšb̄* > sln. **trēseš**). Do sln. naglasnega umika na prednaglasno kračino ne pride v vseh sln. narečjih, tako da se načeloma pri glagolih s

něst, čak. *něst* < psl. **něstь*, **něst** je drugotno. Namenilnik: sln. **něst** < psl. **něstь*, sln. **něst** je drugotno. Deležnik na *-l*: knj. sln. **něsəl nēsła nēslo**, nar. sln. *nēsəl neslā neslō*, štok. *nēsao nēsła nēslo*, rus. *нєс неслá неслó* < psl. **něslь *nēsłá *nēsłó*.⁴ Deležnik na *-n*: knj. sln. **-nesèn -neséna -neséno**, nar. sln. *-nesèn -nesenà -nesenò*, štok. *nēsən nesèna nesèno*, rus. *нєсєн несенá несенó* < psl. **nesènь *nesenà *nesenó*. Velelnik: knj. sln. **nési nesíte**, nar. sln. **nesì nesíte**, štok. *nəsi nēsite*, rus. *нєс'и нес'ите* < psl. **nesi *nesěte*.⁷ Zgledi: *brésti brédem, grébsti grébem, mésti métem, nésti nésem, plésti plétem, sópsti sópem, vésti védem*, nar. *-vésti -vézem; péči péčem, réči réčem, téči téčem*.

1.1.4 Glagol móči mōrem odraža psl. glagol naglasnega tipa b: sln. *móči mōreš*, štok. *mòci mõžěš*, čak. *mōreš*, rus. *мóчь мóжешь* < psl. **móti *mòžešь* (b).¹⁶ Kratki nedoločnik: sln. **mōč**, čak. *mōc* < psl. **mótь*. Deležnik na *-l*: knj. sln. **mógəl mógla móglo**, nar. sln. *mógəl moglā moglō*, štok. *mōgao mōgla mōglo*, rus. *мóг моглá моглó* < psl. **mòglь *moglá *mogló*.⁴

1.1.5 Glagol cvəstì cvətèm/cvəsti cvətem je naslednik psl. glagola naglasnega tipa c s psl. polglasnikom v korenu: sln. *cvəstì cvətěš/cvəsti cvəteš*, štok. *cvəsti cvətěš*, rus. *цвєст'и цвєтєшь* < psl. **kǔbsti *kǔbtěšь* (c);⁹ 3. os. ed. sedanjika: sln. **cvətó** < psl. **kǔbtótь*, sln. **cvətéjo/cvətejo** je drugotno. Kratki nedoločnik: sln. **cvəst** < psl. **kǔbstь*. Deležnik na *-l*: sln. **cvətəl cvətlà cvətlò/cvətəl cvətla cvətlò**, štok. *cvàò cvàla cvàlo*, rus. *цвєл цвелá цвелó* < psl. **kǔbtl'ь *kǔbtlá *kǔbtló*. Velelnik: sln. **cvətì/cvəti cvətíte**, štok. *cvàti cvàtite*, rus. *цвєм'и цвєм'ите* < psl. **kǔbti *kǔbtěte*;⁷ sln. **cvətite** je drugotno.

1.1.6 Glagol pėti pójem kaže na psl. glagol naglasnega tipa a/c: sln. *pėti póješ*, štok. *pjèti/pèti pòjěš*, rus. *нємь пoєшь* < psl. **pěti *pojěšь* (a/c).⁹ Kratki nedoločnik: sln. **pět** < psl. **pěть*, sln. **pět** je drugotno. Namenilnik: sln. **pět** < psl. **pěть*.³ Deležnik na *-l*: sln. **pěl pèla pèlo** je drugotno, štok. *pjèò pjèla pjèlo/pèò pèla pèlo*, rus. *нєл нєла нєло* < psl. **pěль *pěla *pělo*. Deležnik na *-n*: sln. **pět pèta pèto** je drugotno.¹¹ Velelnik: sln. **pój pòjte** je drugotno za psl. **poji *pojte*.

1.2 Glagoli na *-ø-ti -je-m*

Glagoli s korenem na samoglasnik ter z nedoločniško pripono *-ø-* in sedanjiško pripono *-je-* imajo dva naglasna tipa, ki nadaljujeta dva praslovanska:

psl. kratkim samoglasnikom v korenu lahko srečujemo z naslednjimi stanji: 1. odsotnost naglasnega umika in ohranitev prvotnega naglasnega mesta v celotnem spregatvenem vzorcu: psl. **nesěšь* > nar. sln. **nesěš**, psl. **neseté* > nar. sln. **nesetè**; 2. odsotnost naglasnega umika in posplošitev naglasa iz ed. v dv. in mn.: psl. **nesěšь* > nar. sln. **nesěš** → nar. sln. **neséte**; 3. naglasni umik in ohranitev prvotnega naglasnega mesta v celotnem spregatvenem vzorcu: psl. **nesěšь* > sln. **néseš**, psl. **neseté* > sln. **neséte**; 4. naglasni umik in posplošitev naglasa iz ed. v dv. in mn.: psl. **nesěšь* > sln. **néseš** → sln. **nésete**. Pri glagolih s psl. dolgim samoglasnikom v korenu se v trizložnih oblikah torej lahko srečujemo: psl. **trěseté* > nar. sln. **trěsetè/trěsete**, **trěseš** → **trěsete**.

bíti	píti
<i>bît/bît</i>	<i>pît/pît</i>
<i>bît, -bît/-bît</i>	<i>pît, -pît/-pît</i>
<i>bîl</i>	<i>pîl</i>
<i>bîla</i>	<i>pîla</i>
<i>bîlo</i>	<i>pîlo</i>
<i>-bît</i>	<i>-pît</i>
<i>-bîta</i>	<i>-pîta</i>
<i>-bîto</i>	<i>-pîto</i>
bîjem	pîjem
<i>bîješ</i>	<i>pîješ</i>
<i>bîjejo/bijô</i>	<i>pîjejo/pijô</i>
<i>bîj</i>	<i>pîj</i>
<i>bîjte</i>	<i>pîjte</i>

1.2.1 Tip bíti bîjem z akutom na korenu v nedoločniku in s cirkumfleksom na korenu v sedanjiku je podobno kot tip *lěsti lēzem* refleks psl. naglasnega tipa a: sln. *CV-ø-ti CV-je-š* ≤ psl. **CŮ-ø-ti *CŮ-je-šb* (a): sln. *bíti bîješ*, štok. *bîti bîjēš*, čak. *bîješ*, rus. *бумь бѣшь*¹⁰ ≤ psl. **bīti *bīješb* (a).¹⁹ Oblika za 3. os. mn. sedanjika sln. **bîjejo** < psl. **bījōtb*, sln. **bijô** je drugotno po naliki na *pijô*. Kratki nedoločnik: sln. **bît**, čak. *bît* < psl. **bīt̃b*, sln. **bît** je drugotno. Kračina je pogostejša pri *grēt/grêt*, *štēt/štêt*. Namenilnik: sln. **bît** < psl. **bīt̃b*, sln. **-bît/-bît** je drugotno razen oblike sln. *-bît* < psl. **-bit̃b*.³ Deležnik na *-l*: sln. **bîl bîla bîlo** < psl. **bīlb *bīla *bīlo*. Nekateri glagoli izkazujejo (dvojnično) podaljšavo v obliki za moški spol ednine (*brîl/brîl*, *grël/grêl*, *krîl/krîl*, *štël/štêt*; *čûl/čûl*, *rîl/rîl*, *-ûl/-ûl*; *žîl*). Deležnik na *-t*: sln. **-bît -bîta -bîto** je drugotno.¹¹ Velelnik: sln. **bîj bîjte** je drugotno za psl. **bīji *bījite*. Dvojnično kračino izkazujeta *grēj/grēj grêjte*, *štěj/štěj štêjte*. Zgledi: *bíti bîjem*, *bríti brîjem*, *čúti čûjem*, *gréti grêjem*, *kríti krîjem*, *-míti -mîjem*, *-číti -čîjem*, *ríti rîjem*, star. *spéti spêjem*, *šíti šîjem*, *štéti štêjem*, *-úti -ûjem*, *žíti žîjem*.¹²

¹⁰ V rus. je pri tovrstnih glagolih prišlo do posplošitve odraza psl. naglasnega tipa a/c (prim. 1.2.2).

¹¹ Glagoli s psl. nedoločniško pripono **-ø-* in s korenem na ustni ali nosni samoglasnik imajo v sln. deležnik na *-t* cirkumfektiran ne glede na prvotni naglasni tip. Nastanek naglasa je morda povezan s sestavljenimi glagoli, ki odražajo psl. naglasni tip c, a/c, a/b: sln. *-pît -pîto* < psl. **-pit̃b *-pito*, sln. *-pîta* za sln. **-pîta* < psl. **-pitá* je drugotno, nalikovno po ostalih oblikah. Naglas sestavljenih glagolov tipa *-pît -pîta -pîto* je bil prenesen še na ostale nesestavljene in sestavljene glagole z nedoločniško pripono *-ø-* in s korenem na samoglasnik v sln.

¹² Glagol **spéti spêjem** podobno kot glagol *gréti grêjem* prvotno spada v ta naglasni tip: *spêješ* < psl. *spěješb* (a), *grêješ* < psl. *grěješb* (a). Dvojnično ima ta glagol tudi sedanjik s skrčenjem **spêm**. V sodobni knj. sln. običajen sedanjik s kračino **spêm** je nastal po modelu glagolov tipa sln. *začéti začnêm*, *žréti žrêm*.

Glagol **štéti štêjem** je v tej skupini drugoten. Prvotni sedanjik je ohranjen v nar. sln. *štěš* < psl. **čbtěšb* (c). Na osnovi sedanjika *štěš* je bil po modelu glagolov tipa sln. *začéti začněš*, *žréti žrěš* najprej tvorjen nedoločnik *štéti*. Na osnovi nedoločnika *štéti* je bil po

1.2.2 Tip píti píjem z akutom na korenu v nedoločniku in v sedanjiku je podobno kot tip *grísti grízem* odraz psl. naglasnega tipa a/c: sln. *CV-ø-ti CV-je-š* < psl. **CV-ø-ti *CV-jè-šb* (a/c): sln. *píti píješ*, štok. *píti*, rus. *n'umь n'ëumь* < psl. **píti *pijèšb/*p̃ijèšb* (c).⁹ Oblika za 3. os. mn. sedanjika sln. **píjò** < psl. **pijót̃b/*p̃ijót̃b*, sln. **píjejo** je drugotno. Kratki nedoločnik: sln. **pît**, čak. *pît* < psl. **pít̃b*, sln. **pît** je drugotno. Namenilnik: sln. **pît** < psl. **pít̃b*, sln. **-pît/-pît** je drugotno razen oblike sln. *-pît* < psl. **-pít̃b*.³ Deležnik na *-l*: sln. **pîl pîla** < psl. **pîlb *pîlá*, sln. **pîlo** za sln. **pîlô* < **pîlo* je drugotno, mogoče nalikovna po sestavljenih oblikah: sln. **-pîl -pîla -pîlo** < psl. **-pîlb *-pîlá *-pîlo*. Deležnik na *-t*: sln. **-pît -pîta -pîto** je drugotno.¹¹ Velelnik: sln. **pīj pījte** je drugotno za psl. **pijī *pijīte*. Zgledi: *píti píjem*, *líti lijem*, *víti víjem*, *víti víjem*; *gníti gníjem*.

1.2.3 Tip -íti -ídem/-jdem predstavlja sestavljenke glagola *iti*, ki imajo v sedanjiku sedanjiško pripono *-de-*: sln. *-íti -ídeš*, štok. *idēš*, rus. *uděumь* < psl. **iti *j̃bdèšb* (c).⁹ Kratki nedoločnik: sln. **-îť/-îť** je drugotno. Deležnik na *-l*: sln. **-šəl -šlā -šlò/-šlò** (prim. 7.6). Velelnik: sln. **-ídi -ídite**, štok. *idi idite*, rus. *ud'u ud'ume* < psl. **j̃bdi *j̃bděte*. Zgledi: *izíti*, *odíti*, *poíti*, *príti*, *uíti*, *vzíti*, *zaíti*.

1.2.4.1 Glagol státi stânem zrcali psl. glagol naglasnega tipa a: sln. *státi stâneš*, štok. *stāti stänēš*, čak. *stâneš*, rus. *cmámь cmáneumь* ≤ psl. **státi *stānešb*.¹⁹ Kratki nedoločnik: sln. **stāt**, čak. *stāt* < psl. **stát̃b*. Namenilnik: sln. **stāt** < psl. **stát̃b*.³ Deležnik na *-l*: sln. **stāl stála stálo**, štok. *stāo stāla stālo*, čak. *stāl stāla stālo*, rus. *cmál cmála cmálo* < psl. **stālb *stāla *stālo*. Deležnik na *-n*: sln. **-stán -stána -stáno** < **stánb *staná *stanó* je sln. inovacija za sln. **stän stána stáno* < psl. **stánb *stāna *stāno*. Velelnik: sln. **stáni**, štok. *stāni*, čak. *stāni*, rus. *cmánь* < psl. **stāni*, sln. **staníte** za sln. **stánite* (štok. *stānite*, čak. *stānite*, rus. *cmánьme* < psl. **stāněte*) je drugotno.

1.2.4.2 Glagol děti děnem nadaljuje psl. glagol naglasnega tipa a: sln. *děti děneš*, štok. *djěněš/děněš*,¹³ rus. *děmь děneumь* < psl. **děti *děnešb*. V sln. v sedanjiku glagoli s sedanjiškimi priponami *-e-*, *-ne-*, *-je-* izkazujejo cirkumfleks po naliki, akut bi bil zaradi izoliranosti glagolskega spregatvenega vzorca lahko celo prvoten. Kratki nedoločnik: sln. **dět** < psl. **děťb*, sln. **dět** je drugotno. Namenilnik: sln. **dět** < psl. **děťb*, sln. **dět** je drugotno.³ Deležnik na *-l*: sln. **děl děla dělo**, rus. *dél déla délo* < psl. **dělb *děla *dělo*. Deležnik na *-n*: sln. **dět děta děto** je drugotno.¹¹ Velelnik: **déni**, štok. *děni*, rus. *děнь* < psl. **děni*, sln. **deníte** za sln. **dénite* (štok. *děnite*, rus. *děньme* < psl. **děněte*) je drugotno.

1.2.5 Glagol znáti znâm je naslednik psl. glagola naglasnega tipa a: sln. *znáti znâš*, štok. *znāti znâš*, čak. *znâš*, rus. *známь znáeumь* < psl. **znāti *znāješb*. Oblika *znâš* je nastala s skrčenjem, pri čemer je cirkumfleks refleks naglasa na prvem zlogu

modelov glagolov *grėti grêjem* tvorjen sedanjik *štêjem*. (Povzeto po Ramovš 1924, 292; Snoj 2003, 740.)

¹³ Nedoločnik je tvorjen po sedanjiku: štok. *djěnuti/děnuti*.

neskrčenega zaporedja: psl. *znāješb > popsl. *znāšb > sln. znāš. Pri sestavljenih oblikah tega glagola lahko v sln. pride do naglasnega umika: knj. sln. **poznāš**, nar. sln. **póznaš**;¹⁴ psl. *poznāješb > popsl. *poznāšb (> knj. sln. poznāš) > *pòznašb (> nar. sln. pòznaš). Kratki nedoločnik: sln. znāt, čak. znāt < psl. *znātъ. Namenilnik: sln. znāt je drugotno za sln. *znāt < psl. *znātъ.³ Deležnik na -l: sln. **znāl znála ználo**, štok. znāo znāla znālo, čak. znāo znāla znālo, rus. знал znála ználo < psl. *znālъ *znāla *znālo. Deležnik na -n: **znán znána znáno** < *znánъ *znána *znáno je sln. inovacija za sln. *znān znána znáno < psl. *znānъ *znána *znāno. Velelnik: **znāj znājte** ≤ psl. *znāji *znājite.

1.3 Glagoli na -ø-ti -(j)e-m

Glagoli s korenem na nosnik in jezičnik ter z nedoločniško pripono -ø- in sedanjiškima priponama na -e-, -je- izkazujejo dva naglasna tipa, ki odražata dva praslovanska:

žėti	mlėti	začėti	žrėti
žēt/žēt	mlēt/mlēt	začēt/začēt	žrēt/žrēt
žēt/žēt	mlēt	začēt/začēt	žrēt
žël/žël	mlël/mlël	začël	žrël
žëla	mlëla	začëla	žrëla
žëlo	mlëlo	začëlo	žrëlo
-žēt	-mlēt	začēt	žrēt
-žëta	-mlëta	začëta	žrëta
-žëto	-mlëto	začëto	žrëto
žánjem	méljem	začněm	žrēm
žánješ	mélješ	začněš	žrěš
žánjejo	méljejo	začnějo/začnó	žréjo/žró
žánji	mélji	začni	žri
žánjite	meljite	začnite	žrite

1.3.1 Tip žėti žánješ, mlėti mélješ z akutom na korenu v nedoločniku in v sedanjiku odraža psl. naglasni tip a/b: sln. Cė-ø-ti CáN(j)-e-š < psl. *Cě-ø-ti *CǐN-(j)e-šb (a/b): sln. žėti žánješ, štok. žėti žānjěš, čak. žānješ, rus. жать жнѣшь < psl. *žěti *žǐnešb (a/b); sln. CRé/á-ø-ti Cė/ó/áR(j)-e-š < psl. *Cě/óR-ø-ti *Cè/ò/ǐR-(j)e-šb (a/b): sln. mlėti mélješ, štok. mljěti mǐljěš/mlěti mǐljěš, čak. mǐješ, rus. молоть мелешь, ukr. молоти мелеи < psl. *mǐlти *mǐlešb (a/b).¹⁶ Kratki nedoločnik: sln. žēt, čak. žēt < psl. *žětъ, sln. mlět, čak. mlit < psl. *mǐltъ, sln. žēt, mlět je drugotno. Namenilnik: sln. žēt < psl. *žětъ, mlět < psl. *mǐltъ, sln. žēt je drugotno.³ Deležnik na -l: sln. žël žëla žëlo < psl. *žělb *žěla *žělo, sln. mlël mlëla mlëlo < psl. *mǐllъ *mǐlla *mǐllo, sln. žël, mlël s podaljšavo je drugotno. Deležnik na -t: sln. -žēt -žëto < psl. *ǐ-žetъ *ǐ-žeto, sln. -mlět -mlëto < psl. *ǐ-meltъ *ǐ-melto, sln. -žëta,

¹⁴ nad. (Livek) pó:znaš

-mlêta za sln. **-žéta*, **-mléta* < psl. **-žetá*, **-meltá* je drugotno.¹¹ Velelnik: sln. **mélji meljíte** < psl. **meli* **melíte*,⁷ sln. **žánji žánjite** je drugotno. Od glagolov na nosnik ima prvotno obliko velelnika nar. sln. **vzəmì/vzəmi vzəmíte** < psl. **uzьzmi* **uzьzme*,^{15, 7} knj. sln. *vzemi* je najverjetneje branje po črki zapisa polglasnika z grafemom <e>. Zgledi: *jéti jámem*, *méti mánem*, *vzėti vzámem*, *žéti žánjem*; *kláti kóljem* (deležnik na -n: *-klán -klána -kláno*),²⁵ *mléti méljem*, *tréti tárem* (velelnik: *trì tríte*).

1.3.2 Tip začéti začněm, žréti žrēm z akutom na korenu ne na širokem sredinskem samoglasniku v nedoločniku in z naglasom na sedanjški priponi v sedanjiku reflektira psl. naglasni tip c glagolov s polglasnikom v korenu v sedanjiku: sln. *Cé-ø-ti CN-ě-š* < psl. **Cę-ø-ti* **CbN-è-šb* (c): sln. *začéti začněš* < psl. **čęti* **čbněšb* (c); sln. *CRé-ø-ti CR-ě-š* < psl. **CeR-ø-ti* **CbR-è-šb* (c): sln. *žréti žrěš*, štok. *ždrijéti/ždréti ždrěš* < psl. **žerti* **žbrěšb* (c).⁹ Oblika za 3. os. mn. sedanjika sln. **žáčno** < psl. **začbnótъ*, sln. **žró** < psl. **žbrótъ*, sln. **žáčnéjo**, **žréjo** je drugotno. Kratki nedoločnik: sln. **začēt/začēt**, **žrēt/žrēt** je drugotno. Namenilnik: sln. **začēt/začēt**, **žrēt** je drugotno.³ Deležnik na -l: **začēl začēla začēlo** < psl. **záčęlъ* **záčęlá* **záčęlo*, sln. **začēla** je drugotno. Deležnik na -t: sln. **začēt začēto** < psl. **záčętъ* **záčęto*, sln. **začēta** za sln. **začęta* < psl. **začętá* je drugotno.¹¹ Velelnik: sln. **záčni začnite** < psl. **začьni* **začьněte*, sln. **žri žrite** < psl. **žbri* **žbrěte*.⁷ Zgledi: *-čęti -čněš*, *-pęti -pněš*, *-tęti -tměš*, *-žęti -žměš*; *-dręti -drěš*, *mręti mrěš*, *-pręti -prěš*, *žréti žrěš*.

2 Glagoli na *-ni-ti -ne-m*

Glagoli z nedoločniško pripono *-ni-* in sedanjško pripono *-ne-* v (knjižni) slovenščini nadaljujejo psl. glagole z nedoločniško pripono **-nq-* in sedanjško pripono **-ne-* (psl. glagolska vrsta II). Poznajo tri izhodiščne naglasne tipe, ki ustrezajo dvema praslovanskima.

dvígniti	krenīti
<i>dvígnit</i>	<i>krénit</i>
<i>dvígnit</i>	<i>krénit</i>
<i>dvígnil</i>	<i>krénil</i>
<i>dvīgnila</i>	<i>krenīla</i>
<i>dvígnilo</i>	<i>krenílo</i>
<i>dvīgnjen</i>	<i>-krénjen</i>
<i>dvīgnjena</i>	<i>-krénjena</i>
<i>dvīgnjeno</i>	<i>-krénjeno</i>
dvīgnem	krénem
<i>dvīgneš</i>	<i>kréneš</i>
<i>dvīgnejo</i>	<i>krénejo</i>
<i>dvígni</i>	<i>kréni</i>
<i>dvígnite</i>	<i>krenīte</i>

¹⁵ gor. (Kropa): *uz'mə uz'mì:te* (Škofic 1996, 224); cerk. (Poljane) *u'zom*

2.1 Tip dvígniti dvígnem z akutom na korenu v nedoločniku in s cirkumfleksom na korenu v sedanjiku je odraz psl. naglasnega tipa a: sln. *CVC-ni-ti CVC-ne-š* ≤ psl. **CVC-nŏ-ti *CVC-ne-šb* (a): sln. *dvígniti dvígneš*, štok. *dìgnuti dìgněš*, čak. *digneš*, rus. *дв́инуть дв́инешь* ≤ psl. **duǐgnŏti *duǐgnešb* (a).¹⁹ Kratki nedoločnik: sln. **dvígnit** < psl. **duǐgnŏtŭ*. Namenilnik: sln. **dvígnit**, čak. *dìgnut* < psl. **duǐgnŏtŭ*. Deležnik na *-l*: sln. **dvígnil dvígnila dvígnilo**, štok. *dìgnuo dìgnula dìgnulo*, rus. *дв́инул дв́инула дв́инуло* < **duǐgnŏlŭ *duǐgnŏla *duǐgnŏlo*. Deležnik na *-n*: sln. **dvígnjen dvígnjena dvígnjeno** ≤ **duǐghenŭ *duǐghena *duǐgheno*.²⁴ Velelnik: sln. **dvígni dvígnite**, štok. *dìgni dìgnite*, rus. *дв́инь дв́иньте* < psl. **duǐgni *duǐgněte*. Zgledi: *dárgniti dârgnem*, *dvígniti dvígnem*, *gīniti gīnem*, *kániti kânem*, *márzniti mârznem*, *otârpniti otârpnem*, *ríniti rīnem*.

2.2 Tip krenīti krénem z akutom/cirkumfleksom na nedoločniški priponi v nedoločniku in z akutom na korenu v sedanjiku kaže na psl. naglasni tip b, in sicer pri glagolih, ki v korenu nimajo psl. polglasnika: sln. *CVC-nī-ti CVC-ne-š* < psl. **CV_mC-nŏ-ti *CVC_mŃ_mC-ne-šb* (b) // +[*V_m = *b/*b*]: sln. *krenīti kréneš*, štok. *krénuti krēněš*, čak. *krēneš* < psl. **krętnŏti *krętnešb* (b).¹⁶ Kratki nedoločnik: sln. **krénit**, čak. *krēnüt* < psl. **krętnŏtŭ*. Namenilnik: sln. **krénit** < psl. **krętnŏtŭ*. Deležnik na *-l*: sln. **krénil krenīla krenílo**, štok. *krénuo krénula krénulo* < psl. **krętnŏlŭ *krętnŏla *krętnŏlo*. Deležnik na *-n*: sln. **-krénjen -krénjena -krénjeno** < **krętñenŭ *krętñena *krętñeno*. Velelnik: sln. **kréni kreníte**, štok. *kréni krénite* < psl. **krętni *krętñěte*.⁷ Zgleda: *krenīti krénem*, *tonīti tónem*.

2.3 Tip taknīti/tákniti táknem z akutom/cirkumfleksom na nedoločniški priponi ali z akutom na korenu v nedoločniku in z akutom na korenu v sedanjiku je refleks psl. naglasnega tipa b, in sicer pri glagolih, ki imajo v korenu psl. polglasnik: sln. *CVC-nī-ti/CVC-ni-ti CVC-ne-š* ≤ psl. **CV_mC-nŏ-ti *CVC_m/V_mC-ne-šb* (b) // +[*V_m = *b/*b*]: sln. *taknīti tákneš*, štok. *tàknuti tàkněš*, čak. *(taknüt) tākneš*, rus. *ткн́уть* < psl. **tŭknŏti *tŭknešb* (b), sln. *tákniti* je drugotno. Naglasni tip je torej drugoten, nastal je z (dvojnično) posplošitvijo naglasa na korenu v nedoločniku pod vplivom naglasa na korenu v sedanjiku.¹⁷ V Zgledi: *dahnīti/dáhniti dáhnem*, *ganīti/gániti gánem*, *umaknīti/umákniti umáknem*, *pahnīti/páhniti páhnem*, *taknīti/tákniti táknem*.

¹⁶ Sedanjik psl. glagolov naglasnega tipa b je bil v vseh oblikah naglašen na sedanjiški priponi. Z izjemo 1. os. ed. je povsod prišlo do psl. naglasnega umika s psl. sredinskega starocirkumfektiranega samoglasnika na glagolski koren in do nastanka psl. novega akuta po Ivšić-Stangovem zakonu: psl. **možěšb *možěte > *mòžešb *mòžete*; psl. **krętněšb *krętněte > *krętnešb *krętnete*; psl. **žbñěšb *žbñěte > *žbñešb *žbñete*, psl. **melěšb *melěte > *mèlešb *mèlete*, psl. **x(u)otěšb *x(u)otěte > *x(u)òtéšb *x(u)òtete*; psl. **xualīšb *xualīte > *xuálišb *xuálite*, psl. **nosīšb *nosīte > *nòsišb *nòsite*.

¹⁷ V knj. sln. je prišlo do posplošitve *a*-jevskega odraza psl. polglasnika (iz psl. starocirkumfektiranega in psl. novoakutiranega polglasnika v nezadnjem besednem zlogu) tudi v nenaglašenem položaju. Starejše stanje izkazuje nar. sln.: cerk. (Poljane) *u'tokŋ*, tj. *vtò kni* < psl. **uťtŭkni*, cerk. (Poljane) *u'mokŋ*, tj. *vməkní* < psl. **umťkni* kot cerk. (Poljane) *'moyla*, tj. *məgla* < psl. **mьglá*.

3 Glagoli na *-e-ti/-a-ti*

Glagoli z nedoločniškima priponama *-e-*, *-a-* v (knjižni) slovenščini so odrazi psl. glagolov z nedoločniško pripono **-ě-* (psl. glagolska vrsta III). Glede na sedanjiško pripono se delijo na dva razreda. Prvi ima sedanjiški priponi sln. *-je-*, *-e-* < psl. **-ě-je-* (psl. glagolski razred III/1). Drugi razred pozna sedanjiško pripono sln. *-i-* < psl. **-i-*, v nedoločniku pa izkazuje sln. *-e-* < psl. **-ě-* in sln. *-a-* < psl. **-ě-* // +[č, ž, š, j _]) (psl. glagolski razred III/2).

3.1 Glagoli na *-e-ti -e-m*

Glagoli z nedoločniško pripono *-e-* in sedanjiško pripono *-e-* so zelo redki, izhodiščno v to skupino spadajo le trije sln. glagoli.

3.1.1 Glagol *uměti úmem* zrcali psl. glagol naglasnega tipa b brez psl. polglasnika v korenu: sln. *uměti úmeš*, star. *uměti uměješ*, štok. *ùmjeti ùmijěš/ùmeti ùměš*, čak. *umîš*, rus. *умѣть умѣешь*, češ. *umět umíš* < psl. **uměti *umějěšb* (b). Akut v skrčenem sedanjiku je nastal po naglasnem umiku s popsl. cirkumfektiranega skrčenega samoglasnika na prednaglasno dolžino: psl. **umějěšb* > popsl. **uměšb* > **úměšb* > sln. *úmeš*. Kratki nedoločnik: sln. **umět**, čak. *umît* < psl. **uměťb*, sln. **umět** je drugotno. Deležnik na *-l*: sln. **uměl/úmel uměla umělo** < psl. **uměľb *uměľa *uměľo*, sln. **uměl uměla umělo** s podaljšavo v obliki za moški in spol ter delno posplošitvijo v obliki za ženski in srednji spol je drugotno. Deležnik na *-n*: sln. **razúmljen razúmljena razúmljeno** je drugoten po naglasnem tipu *hváljen hváljena hváljeno*. Velelnik: sln. **úmi úmite/umíte** je tudi drugoten po naglasnem tipu *hváli hválite/hvalíte*, prvotne oblike izkazuje star. **uměj/uměj umějte** ≤ psl. **uměji *umějite*.

Podobno se sprega sestavljeni glagol **razuměti razûmem**: nedoločniška osnova: **razumět/razumět, razûmel razuměla razumělo, razûmljen razûmljena razûmljeno**; sedanjiška osnova: **razûmi razûmite**.

3.1.2 Glagol *směti směm* reflektira psl. glagol naglasnega tipa b glagolov s psl. polglasnikom v korenu: sln. *směti směš*, štok. *smjěti smijěš/směti směš*, rus. *смѣть смѣешь*, čak. *smîš*, češ. *smět smíš* < psl. **s̥měti s̥mějěšb* (b). Cirkumfleks v sedanjiku je rezultat skrčenja: psl. **s̥mějěšb* > popsl. **s̥měšb* > sln. *směš*. Kratki nedoločnik: sln. **smět**, čak. *smît* < psl. **s̥měťb*, sln. **smět** je drugotno. Deležnik na *-l*: sln. **směl směla smělo** < psl. **s̥měľb *s̥měľa *s̥měľo*, sln. **směl směla smělo** s podaljšavo v obliki za moški in spol ter delno posplošitvijo v obliki za ženski in srednji spol je drugotno.

3.1.3 Glagol *hotěti hōčem* nadaljuje psl. glagol naglasnega tipa b: knj. sln. *hotěti hōčeš*, štok. *htjěti/htěti hōčeš*, čak. *hōčeš*, rus. *хотѣть хōчешь* < psl. **x̥těti *x̥(u)ōtěšb* (b).¹⁶ V knj. sln. in rus. npr. je prišlo do posplošitve sedanjiške osnove z *o*-jevsko prevojno stopnjo korenskega samoglasnika, medtem ko npr. štok. in čak.

izkazujeta prvotno prevojno razmerje.¹⁸ 3. oseba mn. sedanjika sln. dvojnično **hoté**, rus. *xom'jam* < **xotéty*. V nar. sln. se pojavljajo oblike, ki so posplošile nedoločniško osnovo z ničto prevojno stopnjo in naglas na končnici: nar. sln. **htéti/htèt** čes. **čtè/čéte**, čak. *tīt* < **xbtéti/xbtéty* **xbtěšb* **xbtéty*; sedanjiške oblike se glasijo: *čëm* čes. *čě*, *čéva* *čéta* *čéta/čvã* *čtã* *čtã*, *čémo* *čéte* *čéjo/čmõ* *čtë* *čjõ*. Zanikana oblika sedanjika: knj. sln. **nóčeš** < psl. **ne x(u)ótešb*, nar. sln. **néčeš** < **ne xbtěšb*, *něčem* je drugotno (Snoj 2003: 210). Kratki nedoločnik: nar. sln. **htèt** < psl. **xbtéty*, knj. sln. **hotèt** < **xotéty*, sln. **hotêt** je drugotno. Deležnik na *-l*: nar. sln. **htèl htēla htélo**, štok. *htïo htjēla htjēlo/htëo htēla htëlo*, čak. *tīl tīla tīlo* < psl. **xbtělъ* **xbtēla* **xbtélo*, knj. sln. **hótel hotēla hotélo**, rus. *xomél xoméla xomélo* < **xotélъ* **xotēla* **xotélo*. Deležnik na *-n*: sln. **hotèn hoténa hoténo** < **xotèny* **xotená* **xotenó* je novotvorba. Velelnik: sln. **hóti hotíte**, rus. *xom'u xom'ume* < **xotí* **xotíte*.⁷

3.2 Glagoli na *-e-ti -i-m*

Glagoli z nedoločniško pripono *-e-* in sedanjiško pripono *-i-* podobno kot glagoli z nedoločniško pripono *-a-* in sedanjiško pripono *-i-* poznajo dva naglasna tipa, ki nadaljujeta dva praslovanska:

vídeti	sedéti
<i>vídet</i>	<i>sedèt/sedēt</i>
<i>vídet</i>	<i>sedèt/sedēt</i>
<i>vídel</i>	<i>seděl/sedēl</i>
<i>vídela</i>	<i>sedēla</i>
<i>vídelo</i>	<i>sedélo</i>
<i>víden</i>	<i>-sedën</i>
<i>vídena</i>	<i>-sedéna</i>
<i>vídeno</i>	<i>-sedéno</i>
vídim	sedím
<i>vídiš</i>	<i>sedíš</i>
<i>vídijo</i>	<i>sedijo/sedé</i>
<i>-vídi</i>	<i>sédi</i>
<i>-vídite</i>	<i>sedíte</i>

3.2.1 Tip vídeti vídim z akutom na korenu v nedoločniku in s cirkumfleksom na korenu v sedanjiku odraža psl. naglasni tip a: sln. *CVC-e-ti CVC-i-š* < psl. **CVC-ě-ti* **CVC-i-šb* (a): sln. *vídeti vídiš*, štok. *vídjeti/vídeti vídiš*, čak. *vídiš*, rus. *вудеть вудишь* < psl. **uǐdēti* **uǐdišb* (a).¹⁹ Kratki nedoločnik: sln. **vídet**, čak. *víditi* < psl.

¹⁸ Prvotna ničta prevojna stopnja samoglasnika v nedoločniku je ohranjena v sln. *zah-tévati zahtévaš*, štok. *zahtijévati zàhtijevāš/zahtévati zàhtēvāš*, čak. *zahtīvāt zahtīvoš* < psl. **zaxbtěuāti* **zaxbtěuāješb*; sedanjik je nastal s skrčenjem in umikom naglasa s skrčenega cirkumfleksiranega samoglasnika: psl. **zaxbtěuāješb* > popsl. **zaxbtěuāšb* > **zaxbtěuāšb* > sln. *zahtévaš*, čak. *zahtīvoš*, štok. *zàhtijevāš/zàhtēvāš*.

¹⁹ **Cirkumfleks v sedanjiku** glagolov psl. naglasnega tipa a s sedanjiškima priponama sln. *-i-* < psl. **-i-*, sln. *-a-* < psl. **-a-je-* (sln. *vídeti vídiš*, *slīšati slīšiš*, *mēriti mēriš*; *dēlati*

uǐdětʹ*. Namenilnik: sln. **vídet < psl. **uǐdětʹ*. Deležnik na *-l*: sln. **vídel vídela vídelo**, štok. *vǐdio vǐdjela vǐdjelo/vǐdeo vǐdela vǐdelo*, rus. *вудел вудела вудело* < psl. **uǐdělʹ* **uǐděla* **uǐdělo*. Deležnik na *-n*: sln. **víden vídena vídeno**, štok. *vǐden vǐdena vǐdeno*, rus. *вуден вудена вудено* ≤ psl. **uǐděňʹ* **uǐděna* **uǐděno*.²⁴ Velelnik: sln. **-vídi -vídite**, štok. *vǐdi vǐdite* < **uǐdi* **uǐdite*. Zgleda: *vídeti vídim*, nar. *víseti vísim*.

3.2.2 Tip seděti sedím z akutom na nedoločniški priponi v nedoločniku in z akutom na sedanjiški osnovi v sedanjiku reflektira psl. naglasni tip c: sln. *CVC-é-ti CVC-í-š* < psl. **CVC-ě-ti* **CVC-í-šb* (c): sln. *seděti sediš*, štok. *sjèdjeti sjèdīš/sèdjeti sèdīš*, čak. *sidīš*, rus. *судеть судишь* < psl. **sěděti* **sědišb* (c).⁹ Kratki nedoločnik: sln. **sedět**, čak. *sīdīt* < psl. **sěděť*, sln. **sedēt** je drugotno. Namenilnik: sln. **sedēt** < psl. **sěděť*, sln. **sedēt** je drugotno. Deležnik na *-l*: sln. **seděl seděla sedělo**, štok. *sjèdio sjèdjela sjèdjelo/sèdeo sèdela sèdelo*, rus. *судел судела судело* < psl. **sěděľ* **sěděľa* **sědělo*, sln. **seděl** je drugotno. V obliki moškega spola ed. lahko pride tudi do naglasnega umika, npr. *žélel*, *žível*. Deležnik na *-n*: sln. **-sedèn -sedéna -sedéno** < **sědèňʹ* **sědená* **sědenó* je inovacija. Velelnik: sln. **sédi sedíte**, štok. *sjèdi sjèdite/sèdi sèdite*, rus. *суду судуме* < psl. **sědi* **sědīte*.⁷ Zgledi: *gorěti gorím*, *gərměti gərmí*, *kipěti kipím*, *pərděti pərdím*, *rděti rdím*, *seděti sedím*, *smərděti smərdím*, *tərpěti tərpím*, *velěti velím*, *vərtěti vərtím*.

3.3 Glagoli na *-a-ti -i-m*

Glagoli z nedoločniško pripono *-a-* in sedanjiško pripono *-i-* imajo podobno kot glagoli z nedoločniško pripono *-e-* in sedanjiško pripono *-i-* dva naglasna tipa, ki odražata dva praslovanska:

slíšati	kričáti	státi
<i>slíšat</i>	<i>kričát</i>	<i>stăt/stât</i>
<i>slíšat</i>	<i>kričát</i>	<i>stāt</i>
<i>slíšal</i>	<i>kričál</i>	<i>stál</i>
<i>slíšala</i>	<i>kričála</i>	<i>stála</i>
<i>slíšalo</i>	<i>kričálo</i>	<i>stálo</i>

dělaš) je refleks popsl. novega cirkumfleksa, ki je nastal po sln. skrajšanju popsl. ne-krajšajoče se ponaglasne dolžine (češ. *vidíš*, *slyšíš*, *měříš*; *děláš*; štok. *vǐdīš*, *mjěrīš/měrīš*; *djělāš/dělāš*), ki je odraz pbsl. cirkumfektirane dolžine v psl. sedanjiški priponi **-i-* in odraz popsl. skrčene dolžine v psl. sedanjiški priponi **-a-je-* (psl. **-a-je-* > popsl. **-ā-*). Cirkumfleks v sedanjiku glagolov psl. naglasnega tipa a s sedanjiškimi priponami sln. *-e-* < psl. **-e-*, sln. *-ne-* < psl. **-ne-*, sln. *-je-* < psl. **-je-*, sln. *-u-je-* < psl. **-u-je-* (sln. *lěsti lězeš*; *státi stāneš*, *dvígniti dvígneš*; *bíti bīješ*, *rězati rěžeš*, *sěješ*; *dědovati děduješ*, *darovati daruješ*) ni odraz popsl. novega cirkumfleksa, saj imajo ti glagoli ponaglasno kračino (češ. *ležeš*; *staneš se*, *zdvihneš*; *biješ*, *řežeš*, *seješ*; *daruješ*), ampak je nalikoven po glagolih s sedanjiškima priponama sln. *-i-* < psl. **-i-*, sln. *-a-* < psl. **-a-je-*. Inovacija je splošnosln., nalikovno dolžino izkazuje tudi štok. (štok. *ljězěš/lězěš*; *stāněš*, *dīgněš*; *bījěš*, *rězěš*, *sījěš/sějěš*; *vjěrujěš/věrujěš*, *dārujěš*).

-slīšan	-kričán	-stán
-slīšana	-kričána	-stána
-slīšano	-kričáno	-stáno
slīšim	kričím	stojím
slīšiš	kričiš	stojiš
slīšijo	kričijo/kričé	stojijo/stojé
-slīši	kriči	stój
-slīšite	kričíte	stōjite

3.3.1 Tip slīšati slīšim z akutom na korenu v nedoločniku in s cirkumfleksom na korenu v sedanjiku zrcali psl. naglasni tip a: sln. *CVC-a-ti CVC-i-š* < psl. **CVC-a-ti CVC-i-šb* (a): sln. *slīšati slīšiš*, rus. *слышать слышушь* < psl. **slýšati slýšišb* (a).¹⁹ Kratki nedoločnik: sln. **slīšat** < psl. **slýšatb*. Namenilnik: sln. **slīšat** < psl. **slýšatb*. Deležnik na -l: sln. **slīšal slīšala slīšalo**, rus. *слышал слышала слышало* < psl. **slýšalb slýšala slýšalo*. Deležnik na -n: sln. **-slīšan -slīšana -slīšano**, rus. *слышан слышана слышано* ≤ psl. **slýšanb slýšana slýšano*.²⁴ Velelnik: sln. **-slīši -slīšite**, rus. *слыши слышите* < psl. **slýši slýšite*.

3.3.2 Tip kričáti kričím z akutom na nedoločniški priponi v nedoločniku in z akutom na sedanjiški osnovi v sedanjiku je refleks psl. naglasnega tipa c: sln. *CVC-á-ti CVC-i-š* < psl. **CVC-ǎ-ti CVC-i-šb* (c): sln. *kričáti kričiš*, štok. *kričati kričīš*, rus. *кричать кричушь* < psl. **kričáti kričišb* (c).⁹ Kratki nedoločnik: sln. **kričat** < psl. **kričátb*. Namenilnik: sln. **kričat** < psl. **kričátb*. Deležnik na -l: sln. **kričal kričála kričalo**, štok. *kričao kričala kričalo*, rus. *кричал кричала кричало* < psl. **kričálb *kričála *kričálo*. Deležnik na -n: sln. **-kričán -kričána -kričáno** < **kričánb *kričaná *kričanó* je inovacija. Velelnik: sln. **kriči kričíte**, štok. *kriči kričite*, rus. *кричу кричуме* < psl. **kriči *kričíte*.⁷ Zgledi: *dəržáti dəržím*, *golčáti golčím*, *kričáti kričím*, *ležáti ležím* *molčáti molčím*, *vreščáti vreščím*.

3.3.3 Tip státi stojím je nastal po kontrakciji niza samoglasnik + -j- + samoglasnik v nedoločniku in v to glagolsko vrsto spada le pogojno, saj je s sinhronega stališča nejasno, ali je morfem -a- v nedoločniku del korena ali nedoločniška pripona: sln. *Cá-ti Coj-i-š* < psl. **Coj-ǎ-ti Coj-i-šb* (c): sln. *státi stojiš*, štok. *stòjati stòjīš*, čak. *stāt stojīš*, rus. *стоять ст'юшь*, češ. *stát stojīš* < psl. **stojáti stojīšb* (c).⁹ Ostale glagolske oblike: **stāt/stāt, stāt, stál stála stálo, -stán -stána -stáno, stój stōjite**. Zgleda: *báti se bojiš se, státi stojiš*.

3.3.4 Glagol spáti spím je odraz psl. glagola naglasnega tipa c: sln. *spáti spīš*, štok. *spàti spīš*, čak. *spīš*, rus. *спать сп'юшь*, češ. *spát* < psl. **sъpáti sьpíšb* (c).⁹ Glagol s psl. gledišča ne sodi v to glagolsko vrsto, saj nedoločniška pripona -a- ni nastala iz psl. **ě* v položaju za trdonembniki, tudi s sinhronega stališča v to glagolsko vrsto sodi le pogojno. Kratki nedoločnik: sln. **spāt**, čak. *spāt* < psl. **sъpátb*. Namenilnik: sln. **spāt**, češ. *spat* < psl. **sъpatb*. Deležnik na -l: sln. **spâl spála spálo**, štok. *spào spála* < psl. **sъpalb *sъpalá *sъpalo*. Deležnik na -n: **-spán -spána -spáno** je drugotno.

Velelnik: sln. **spì spíte**, štok *spì spíte*, rus. *сп'и сп'ите* < psl. **sp'ri* **sp'rite*.

4 Glagoli na *-i-ti -i-m*

Glagoli z nedoločniško pripono *-i-* in sedanjiško pripono *-i-* v (knjižni) slovenščini so nadaljevalci psl. glagolov z nedoločniško pripono **-i-* in sedanjiško pripono **-i-* (psl. glagolska vrsta IV). Poznajo štiri izhodiščne naglasne tipe, ki ustrezajo trem praslovanskim.

mēriti	hvalīti/hváliti	nosīti	morīti
<i>mērit</i>	<i>hvalit</i>	<i>nosit</i>	<i>morīt/morīt</i>
<i>mērit</i>	<i>hvalit</i>	<i>nosit</i>	<i>morīt</i>
<i>mēril</i>	<i>hvalil</i>	<i>nosil</i>	<i>morīl</i>
<i>mēřila</i>	<i>hvalīla</i>	<i>nosīla</i>	<i>morīla</i>
<i>mēřilo</i>	<i>hvalīlo</i>	<i>nosīlo</i>	<i>morīlo</i>
<i>mēřjen</i>	<i>hvaljen</i>	<i>nōšen</i>	<i>morjēn</i>
<i>mēřjena</i>	<i>hvaljena</i>	<i>nōšena</i>	<i>morjēna</i>
<i>mēřjeno</i>	<i>hvaljeno</i>	<i>nōšeno</i>	<i>morjēno</i>
mēřim	hvalim	nōřim	morim
<i>mēřiš</i>	<i>hvališ</i>	<i>nōřiš</i>	<i>moriš</i>
<i>mēřijo</i>	<i>hvalijo</i>	<i>nōřijo</i>	<i>morījo/morē</i>
<i>mēři</i>	<i>hvali</i>	<i>nōři</i>	<i>mōři</i>
<i>mēřite</i>	<i>hvalite/hvalīte</i>	<i>nosīte</i>	<i>morīte</i>

4.1 Tip mēriti mēřim z akutom na korenu v nedoločniku in s cirkumfleksom na korenu v sedanjiku reflektira psl. naglasni tip a: sln. *CVC-i-ti CVC-i-š* < psl. **CVC-i-ti* **CVC-i-šb* (a): sln. *mēriti mēřiš*, štok. *mjēriti mjēřiš/mēriti mēřiš*, čak. *mīriš*, rus. *mēřit' mēřiš* < psl. **mēřiti* **mēřišb* (a).¹⁹ Kratki nedoločnik: sln. **mēřit**, čak. *mīrit* < psl. **mēřitb*. Namenilnik: sln. **mēřit** < psl. **mēřitb*. Deležnik na *-l*: sln. **mēřil mēřila mēřilo**, štok. *mjēřio mjēřila mjēřilo/mēřio mēřila mēřilo*, rus. *mēřil mēřila mēřilo* < psl. **mēřilb* **mēřila* **mēřilo*.²¹ Deležnik na *-n*: sln. **mēřjen mēřjena mēřjeno**, štok. *mjēřen mjēřena mjēřeno/mēřen mēřena mēřeno*, rus. *mēřen mēřena mēřeno* ≤ psl. **mēřenb* **mēřena* **mēřeno*.²⁴ Velelnik: sln. **mēři mēřite**, štok. *mjēři mjēřite/mēři mēřite*, rus. *mēřu mēřite* < psl. **mēři* **mēřite*. Zgledi: *bāviti se bāvim se, upāriti upāřim, plāviti plāvim, stāviti stāvim, vēřiti vēřim; jēřditi jēřdim, lāřiti lāřim, tlāčiti tlāčim, vāřiti vāřim; bāřiti se bāřim se, glāřiti glāřim, jāřiti jāřim, mēřiti mēřim, mīřliti mīřlim, pēřiti pēřim, prāřiti prāřim, rāřiti rāřim, sīřiti sīřim, zdrāřiti zdrāřim*.

4.2 Tip hvalīti/hváliti hválim z akutom/cirkumfleksom na nedoločniški priponi ali akutom na korenu v nedoločniku in z akutom na korenu v sedanjiku je odraz psl. naglasnega tipa b glagolov s psl. dolgim samoglasnikom v osnovi: sln. *CVC-ī-ti/CVC-i-ti CVC-i-š* ≤ psl. **CVC-ī-ti* **CVC-ī-šb* (b) // +[*V_m* = psl. **V*]: sln. *hvalīti hválit*, štok. *hvaliti hválit*, čak. *fōlit*, rus. *хвал'ит' хвалишь* < psl. **xvalīti* **xvalīšb* (b),¹⁶ sln. *hvaliti* je drugotno. Kratki nedoločnik: sln. **hvalit**, čak. *fālīt* < psl. **xvalīt*.

Namenilnik: sln. **hválit** < psl. **xvalítъ*.²⁰ Deležnik na *-l*: knj. sln. **hválil hvalila hvalilo**, štok. *hvalio hvalila hvalilo*, rus. *хвал'ил хвал'ила хвал'ило* < psl. **xvalíľъ* **xvalíľa* **xvalíľo*.²¹ Deležnik na *-n*: sln. **hváljen hváljena hváljeno**, štok. *hvâljen hvâljena hvâljeno*, rus. *хváлен хváлена хváлено* < psl. **xváľenъ* **xváľena* **xváľeno* < **xváľenъ* **xváľena* **xváľeno*. Velelnik: sln. **hváli hvalíte**, štok. *hváli hvalíte*, rus. *хвал'и хвал'ите* < psl. **xvali* **xvalíte*, sln. **hvalíte** je drugotno.⁷ Zgledi: *snubīti/snúbiti snúbim*; *blodīti/blóđiti blóđim*, *ločīti/lóčiti lóčim*, *mlatīti/mlátiti mlátim*, *motīti/mótiti mótim*; *belīti/béliti bélim*, *hvalīti/hváliti hválim*, *krožīti/króžiti króžim*, *ljubīti/ljúbiti ljúbim*, *služīti/slúžiti slúžim*, *sodīti/sóđiti sóđim*.

4.3 Tip nosīti nósim z akutom/cirkumfleksom na nedoločniški priponi v nedoločniku in z akutom na korenu v sedanjiku nadaljuje psl. naglasni tip b glagolov s psl. kratkim samoglasnikom v osnovi: sln. *Ce/oC-ī-ti Cė/óC-i-š* < psl. **CV_mC-ī-ti* **CV_mC-i-šb* (b) // +[*V_m* = psl. **e*/*o*]: sln. *nosīti nósiš*, štok. *nòsiti nòsīš*, čak. *nòsiš*, rus. *носушь носушь* < psl. **nosīti* **nòsišb* < **nosīšb* (b).¹⁶ Kratki nedoločnik: knj. sln. **nósit**, nar. sln. **nosīt**, čak. *nosīt* < psl. **nosítъ*. Namenilnik: knj. sln. **nósit**, nar. sln. **nosīt** < psl. **nosítъ*. Deležnik na *-l*: knj. sln. **nósil nosila nosílo**, nar. sln. **nosil**, štok. *nòsio*

²⁰ Kratki nedoločnik, namenilnik in moška oblika ed. deležnika na *-l* glagolov z nedoločniškima priponama *-i-* in *-a-* izkazujejo sln. naglasni umik s sln. zaprtega končnega kratkega zloga na prednaglasno dolžino: *hválit hválit hválil*, *měšat mēšat mēšal*, *kázat kázat kázal*. Dolžino v deležniku na *-l* izkazujejo tudi štok., čak. in zsl. j. (češ. *hválil*, *kázal*). V trizložnicah je najverjetneje prišlo do splošnega popsl. krajšanja dolgih samoglasnikov v položaju pred naglašnim dolгим samoglasnikom: psl. **CV̄C'V̄CV_m* // -/[+*V_m* = psl. **b*/**b*] > popsl. **CV̄C'V̄C(V)* (sln. *malina*, štok. *màlina*, rus. *мал'ина*, češ. *malina*, slš. *malina* < psl. **malína*; nar. sln. *jezik*, knj. sln. *jézik*, štok. *jèzik*, rus. *яз'ык*, češ. *jazyk*, slš. *jazyk* < psl. **jęzýkъ*). Nepričakovana dolžina v omenjenih glagolskih oblikah je lahko posledica nalikovne izravnave po dolžini v sedanjiku.

²¹ **Cirkumfleks v obliki ženskega spola ednine deležnika na -l** je lahko obvezen ali neobvezen. Cirkumfleks je **obvezen** na nedoločniških priponah, ki so bile v psl. staroakutirane: 1. sln. *-i-* < psl. **-i-* (*hvalíla*, *nosíla*); 2. sln. *-ni-* < psl. **-nq-* (*kreníla*); 3. sln. *-a-* < psl. **-a-* (*mešâla*, *igrâla*, *kazâla*, *česâla*, *jemâla*, *peljâla*); 4. sln. *-a-* < psl. **-ě-* // +[*č*, *ž*, *š*, *ĵ* _]) (*kričâla*); 5. sln. *-ov-a-/-ev-a-* < psl. **-ou-a-/*-eu-a-* (*darovâla*). Cirkumfleks je **dvojničen**: 1. na nedoločniški priponi sln. *-e-* < psl. **-ě-*, ki je bila v psl. staroakutirana (*sedēla*, *umēla*, *smēla*); 2. na *e*-jevskem korenskem samoglasniku različnega izvora in z različnim psl. naglasom glagolov z nedoločniško pripono *-ø-* (*začēla*); 3. na glagolskem korenu, ki je bil v psl. staroakutiran, glagolskih vrst in razredov z obveznim ali dvojničnim cirkumfleksom na nedoločniški priponi (*mēřila*; *dvīgnila*; *dēřlala*, *rēřzala*; *slīřšala*; *dēřdovala*; *vīřdela*).

Cirkumfleks na nedoločniški priponi je odraz popsl. novega cirkumfleksa na srednjem zlogu trizložnic v primeru, da se v ponaglasnem zlogu nahaja *-a* (tip *tresíva*, *motíka*, prim. op. 7). Lahko je splošnosln., tj. pojavlja se v vseh sln. (tonemskih) krajevnih govorih, ali nesplošnosln., tj. pojavlja se le v delu le-teh (Riglerjev tip *želēla*; Rigler 1970, 7–10). Cirkumfleks na *e*-jevskem korenskem samoglasniku z nedoločniško pripono *-ø-* je odraz popsl. novega cirkumfleksa samo pri sestavljenih glagolih s psl. starim akutom na korenu (*zapēla* ~ *žēla*, *mlēla*), pri drugih glagolih je nalikoven (*začēla*). Cirkumfleks na glagolskem korenu je nalikoven po cirkumfleksu na nedoločniški priponi istovrstnih glagolov (Riglerjev tip *dēřlela*; Rigler 1970, 10–13).

nòsila nòsilo, rus. *нос'ил нос'ила нос'ило* < psl. **nos'ǫl'ь *nos'ǫla *nos'ǫlo*.²¹ Deležnik na *-n*: sln. **nóšen nóšena nóšeno**, štok. *nöšen nöšena nöšeno*, rus. *ношен nóшена nóшено* < psl. **nòšen'ь *nòšena *nòšeno* < **noš'ěn'ь *noš'ěna *noš'ěno*. Velelnik: knj. sln. **nósi nosíte**, nar. sln. **nosì nosíte**, štok. *nòsi nòsite*, rus. *нос'у нос'ите* < psl. **nosi *nosíte*.⁷ Zgledi: *točiti točim*; *brođiti bródim*, *goniti gónim*, *lomiti lómim*, *moliti mólim*, *nositi nòsim*, *prositi prósim*, *voditi vódim*, *voziti vózim*; *seliti sélim*, *ženiti žénim*.

4.4 Tip morīti morím z akutom/cirkumfleksom na nedoločniški priponi v nedoločniku in z akutom na sedanjiški priponi v sedanjiku je refleks psl. naglasnega tipa *c*: sln. *CVC-ī-ti CVC-í-š* < psl. **CVC-ī-ti *CVC-í-šb* (*c*): sln. *morīti moríš*, štok. *mòrīti mòrīš*, čak. *moríš*, rus. *мор'уть мор'ушь* < psl. **mor'ǫti *mor'ǫšb* (*c*).⁹ Kratki nedoločnik: sln. **morīt**, čak. *morīt* < psl. **mor'ǫt'ь* ne izkazuje pričakovanega naglasnega umika na prednaglasno kračino sln. **mórit*, sln. **morīt** je drugotno. Namenilnik: sln. **morīt** < psl. **mōrit'ь*. Deležnik na *-l*: sln. **morīl moríla morílo** < psl. **mōril'ь *morilá *mōrilo*, sln. **umōril umoríla** < psl. **ūmoril'ь *umorilá, umorílo* za **umōrilo* < psl. **ūmorilo* je drugotno, najverjetneje posplošeno po trizložni obliki tipa *morílo*.²² Deležnik na *-n*: knj. sln. **-morjèn -morjéna -morjéno**, nar. sln. **-morjèn -morjenä -morjenö**, rus. *мор'ён мор'енá мор'енó* < psl. **moř'ěn'ь *moř'ěná *moř'ěno*.²³ Velelnik v 2. os. ed. izkazuje tri naglasne podtipe glede na izvorni psl. samoglasnik v korenu: 1. glagoli s psl. dolgim samoglasnikom v korenu v sln. izkazujejo dolgi (ozki sredinski) samoglasnik kot refleks sln. umičnonaglašenega dolgega samoglasnika: sln. **móži možíte** < psl. **mōžǫ *mōžǫite*; 2. glagoli s psl. kratkim samoglasnikom v korenu imajo v knj. sln. dolgi široki sredinski samoglasnik kot odraz sln. umičnonaglašenega kratkega samoglasnika: knj. sln. **móri moríte**, nar. sln. **morì moríte**, štok. *mòri mòrite*, rus. *мор'у мор'ите* < psl. **mori *moríte*; 3. glagoli s psl. polglasnikom v korenu v sln. izkazujejo naglas na sedanjiški priponi: sln. **təmnì təmníte** < **tǫmǫni *tǫmǫnite*.⁷ Glagoli s psl. dolgim samoglasnikom v osnovi imajo v 2. os. ed. velelnika ozki sredinski samoglasnik kot odraz psl. prednaglasne dolžine. Zgledi: *drobīti drobím*; *budīti budím*, *dušīti duším*, *cedīti cedím*, *gojīti gojím*, *gubīti gubím*, *kazīti kazím*, *krotīti krotím*, *-ložīti -ložím*, *morīti morím*, *pojīti pojím*, *sadīti sadím*, *topīti topím*, *učīti učím*, *varīti varím*; *blažīti blažím*, *častīti častím*, *-darīti -darím*, *dražīti dražím*, *glušīti gluším*, *gostīti gostím*, *gostīti gostím*, *gradīti gradím*, *grešīti greším*, *kosīti kosím*, *krepīti krepím*, *krivīti krivím*, *plašīti plaším*, *potīti se potím se*, *pustīti pustím*, *redīti redím*, *rodīti rodím*, *sušīti suším*, *-svetīti -svetím*, *zlatīti zlatím*.

²² Jezikovnozgodovinsko pričakovana oblika je izpričana v starejšem knjižnem jeziku in v narečjih, npr. v slovenščini 16. st.: *odgovoril odgovorila odgovorilu*, tj. *odgōvoril odgōvoríla odgōvorílo* < psl. **ōtgoʋoril'ь *ōtgoʋorilá *ōtgoʋorilo* (Škrabec, JD 1, 135).

Štokavščina in ruščina izkazujeta posplošitev naglasa po odrazih psl. naglasnega tipa *b*: štok. *mòrio mòrila mòrilo*, rus. *мор'ул мор'ула мор'уло* ← štok. *nòsio nòsila nòsilo*, rus. *нос'ул нос'ула нос'уло*.

²³ Štokavščina ima v teh oblikah naglas po refleksih psl. naglasnega tipa *b*: štok. *-mōren -mōrena -mōreno* ← *nöšen nöšena nöšeno*.

5.4.4 Poleg teh izhodiščnih naglasnih tipov obstajajo še drugotni, ki v spregatvenem vzorcu naglasa ne spreminjajo. Nastali so z različnimi naglasnimi posplošitvami.

5.4.4.1 **Tip kórmiti kórmim** je nastal s postopnim posploševanjem naglasa na korenu znotraj naglasnega tipa *hvalīti/hváliti hválím* (*klatīti/klátiti klátím* in *klátiti klátím*, *kóršiti kóršim* in *kəršīti/kəršiti kəršim*, *kórmiti kórmim*).

5.4.4.2 **Tip mīliti mīlim** in **tip včlāniti včlānim** (Toporišič 2000: 387) sta precej mlajša, nastala pa nalikovno po naglasu besedotvorne podstave (*mīl mīla mīlo*, *člān člāna*).

5 Glagoli na *-(j)a-ti*

Glagoli z nedoločniškima priponama *-a-*, *-ja-* v (knjižni) slovenščini nadaljujejo psl. glagole z nedoločniškima priponama **-a-*, **-ja-* (psl. glagolska vrsta V). Na osnovi nedoločniške in sedanjiške pripone se delijo na štiri razrede. Prvi trije razredi imajo nedoločniško pripono sln. *-a-* < psl. **-a-*, četrti pa sln. *-ja-* < psl. **-ja-*. Sedanjiške pripone so: 1. sln. *-a-* < psl. **-a-je-* (psl. glagolski razred V/1); 2. sln. *-je-* < psl. **-je-* (psl. glagolski razred V/2); 3. sln. *-e-* < psl. **-e-* (psl. glagolski razred V/3); 4. sln. *-je-* < psl. **-je-* (psl. glagolski razred V/4).

5.1 Glagoli na *-a-ti -a-m*

Glagoli z nedoločniško pripono *-a-* in s sedanjiško pripono *-a-* v (knjižni) slovenščini imajo tri izhodiščne naglasne tipe, ki ustrezajo dvema praslovanskima:

dēlati	měšati/mešáti	igráti
<i>dēlat</i>	<i>měšat</i>	<i>igrät</i>
<i>dēlat</i>	<i>měšat</i>	<i>igrät</i>
<i>dēlal</i>	<i>měšal</i>	<i>igräl</i>
<i>dēlala</i>	<i>mešála</i>	<i>igrâla</i>
<i>dēlalo</i>	<i>mešálo</i>	<i>igrálo</i>
<i>dēlan</i>	<i>měšan</i>	<i>igrán</i>
<i>dēlana</i>	<i>měšana</i>	<i>igrána</i>
<i>dēlano</i>	<i>měšano</i>	<i>igráno</i>
dēlam	měšam	igrâm
<i>dēlaš</i>	<i>měšaš</i>	<i>igrâš</i>
<i>dēlajo</i>	<i>měšajo</i>	<i>igrâjo</i>
<i>dēlaj</i>	<i>měšaj</i>	<i>igräj</i>
<i>dēlajte</i>	<i>měšajte/mešâjte</i>	<i>igrâjte</i>

5.1.1 **Tip dēlati dēlam** z akutom na korenu v nedoločniku in cirkumfleksom na korenu v sedanjiku kaže na psl. naglasni tip a: sln. *CVC-a-ti CVC-a-š* < psl. **CVC-a-ti *CVC-a-je-šb* (a): sln. *dēlati dēlaš*, štok. *djělati djělāš/dělati dělāš*, čak. *dělaš*, rus. *дѣлать дѣлаешъ* < psl. **děl̥ati *děl̥aješb* (a).¹⁹ Kratki nedoločnik: sln. **dēlat**, čak. *dēlat* < psl. **děl̥at̥b*. Namenilnik: sln. **dēlat** < psl. **děl̥at̥b*. Deležnik na *-l-*: sln. **dēlal dēlala dēlalo**, štok. *djělao djělala djělalo/dělao dělala dělalo*, rus. *дѣлал дѣлала дѣлало* < psl. **děl̥al̥b *děl̥ala *děl̥alo*.²¹ Deležnik na *-n-*: sln. **dēlan**

dêlana dêlano, štok. *djělān djělāna djělāno/dělān dělāna dělāno*, rus. *делан делана делано* *делано* < psl. **dělānъ *dělāna *dělāno*.²⁴ Velelnik: sln. **délaj déljate**, štok. *djělāj djělājte*, rus. *дела́й дела́йте* < psl. **dělāji *dělājite*. Zgledi: *délati dēlam, díhati díham, glédati glēdam* (velelnik *glēj/glēj glējte*), *kídati kídām, kúhati kúham, sékati sēkam, tórgati tórgam; pādati pādām*. Iz zadnjega zglada je razvidno, da se je akut iz sedanjika kot dvojnica razširil tudi v nedoločnik.

5.1.2 Tip mēšati/mešáti mēšam z akutom na korenu ali z akutom na nedoločniški priponi v nedoločniku in akutom na korenu v sedanjiku odraža psl. naglasni tip b glagolov, ki imajo v korenu psl. dolgi samoglasnika: sln. *CVC-a-ti/CVC-á-ti* *CVC-a-š* ≤ psl. **CV_mC-ǎ-ti *CV_mC-ǎ-je-šb* (b) // $+ [V_m = *V]$: sln. *mēšati mēšaš*, štok. *mijěšati mijěšās/měšati mēšās*, čak. *mīšoš*, rus. *мешать мешаешь* < psl. **měšǎti *měšǎješb* (b), sln. *měšati* je drugotno. Akut na korenu v sedanjiku je nastal z umikom s cirkumfektiranega skrčenega zloga na prednaglasni dolgi zlog: psl. **CVC-ǎ-je-šb* > popsl. **CVC-ǎ-šb* > **CVC-a-šb* > sln. *CVC-a-š*: psl. **měšǎješb* > popsl. **měšǎšb* > **měšašb* > sln. *měšaš*. Kratki nedoločnik: sln. **měšat**, čak. *mīšät* < psl. **měšǎtъ*. Namenilnik: sln. **měšat** < psl. **měšǎtъ*. Deležnik na -l: sln. **měšal mešála mešálo**, štok. *mijěšao mijěšala mijěšalo/měšao mēšala mēšalo*, rus. *мешал мешала мешало* < psl. **měšǎlъ *měšǎla *měšǎlo*.²¹ Deležnik na -n: sln. **měšan mēšana mēšano**, štok. *mijěšān mijěšāna mijěšāno/měšān mēšāna mēšāno*, rus. *мешан мешана мешано* < psl. **měšanъ *měšana *měšano* (psl. **měšanъ < *měšānъ < *měšǎjenъ*).²⁵ Velelnik: sln. **měšaj mešájte**, štok. *mijěšaj mijěšajte/měšaj*

²⁴ **Cirkumfleks na korenu v trpnopreteklem deležniku** na sln. *-a-n* < psl. **-a-nъ* // $- [psl. *-a- < psl. *-ě- // + [č, ž, š, j _]]$ glagolov psl. naglasnega tipa a (sln. *dêlan dēlana dēlano, rēzan rēzana rēzano*) je refleks popsl. novega cirkumfleksa, ki je nastal po sln. skrajšanju popsl. nekrajšajoče se ponaglasne dolžine (češ. *dělán dělāna dělāno, řezán řezāna řezāno*; štok. *djělān djělāna djělāno/dělān dělāna dělāno, rězān rězāna rězāno*), ki je odraz popsl. skrčene dolžine. Psl. nedoločniška pripona **-a-* se običajno razlaga kot skrček starejšega **-a-je-*: ml. psl. **dělānъ *dělāna *dělāno* < st. psl. **dělajenъ *dělajena *dělajeno*, ml. psl. **rězānъ *rězāna *rězāno* < st. psl. **rězajenъ *rězajena *rězajeno*. Cirkumfleks v deležniku na sln. *-e-n* < psl. **-e-nъ*, sln. *-e-n* < psl. **-ě-nъ*, sln. *-a-n* < psl. **-a-nъ* // $+ [psl. *-a- < psl. *-ě- // + [č, ž, š, j _]]$, sln. *-je-n* < psl. **-je-nъ*, sln. *-ov-a-n/ -ev-a-n* < st. psl. **-ou-ā-nъ/*-eu-ā-nъ* < ml. psl. **-ou-a-je-nъ/*-eu-a-je-nъ*, sln. *-n-je-n* < **-n-je-nъ* glagolov psl. naglasnega tipa a (sln. *-lēzen -lēzena -lēzeno, -grīzen -grīzena -grīzeno; vīden vīdena vīdeno; -slīšan -slīšana -slīšano; mērjen mērjena mērjeno; -dēdovan -dēdovana -dēdovano; dvīgnjen dvīgnjena dvīgnjeno*) ni odraz popsl. novega cirkumfleksa, saj ti deležniki ne izkazujejo popsl. ponaglasne kračine (češ. *-lezen -lezena -lezeno, hryzen hryzena hryzeno; viděn viděna viděno; slyšen slyšena slyšeno; měřen měřena měřeno*; štok. *ljēzen ljēzena ljēzeno/lēzen lēzena lēzeno, grīzen grīzena grīzeno; vīden vīdena vīdeno; mjēren mjērena mjēreno/mēren mērena mēreno*), ampak je nalikoven po deležnikih na sln. *-a-n* < psl. **-ā-nъ* < psl. **-a-je-nъ*.

²⁵ **Akut na korenu v trpnopreteklem deležniku** na sln. *-a-n* < psl. **-a-nъ* // $- [psl. *-a- < psl. *-ě- // + [č, ž, š, j _]]$ glagolov psl. naglasnega tipa b (sln. *měšan mēšana mēšano, kázan kázana kázano, nar. čėsan čėšana čėšano*) je nastal z naglasnim umikom s cirkumfektiranega skrčenega zloga na prednaglasni dolgi zlog, a je za razliko od sedanjika že psl. Pri nekaterih glagolskih tipih na *-a-ti*, pri čemer je *-a-* lahko različnega izvora

měšajte, rus. *мешать мешаем* ≤ psl. **měšāji* **měšājite*, sln. **měšajte** je drugotno. Zgleda: *měšati/mešāti* *měšam*, *zidati/zidāti* *zidam*.

5.1.3 Tip igrāti igrâm z akutom na nedoločniški priponi v nedoločniku in s cirkumfleksom na sedanjiški priponi v sedanjiku reflektira psl. naglasni tip b glagolov, ki imajo v korenu psl. kratki samoglasnik: sln. *CVC-á-ti CVC-â-š* < psl. **CV_mC-ǎ-ti* **CV_mC-ǎ-je-šb* (b) // +[*V_m* = **ǎ*]: sln. *igrāti igrâš*, štok. *igrati igrâš*, rus. *играть играть* < psl. **ǐbgrāti* **ǐbgrǎješb* (b). Cirkumfleks na sedanjiški priponi v sedanjiku je nastal s skrčenjem, pri čemer ni prišlo do naglasnega umika s cirkumfektiranega zloga na prednaglasni kratki zlog: psl. **CǎC-ǎ-je-šb* > popsl. **CǎC-â-šb* > sln. *CǎC-â-š*: psl. **ǐbgrǎješb* > popsl. **ǐbgrâšb* > sln. *igrâš*. Do naglasnega umika ni prišlo niti s sln. kratkega zaprtega končnega zloga. Kratki nedoločnik: sln. **igrät** < psl. **ǐbgrǎtǔ*. Namenilnik: sln. **igrät** < psl. **ǐbgrǎtǔ*. Deležnik na -l: sln. **igräl igrâla igrâlo**, štok. *igrao igrala igralo*, rus. *играл играла играло* < psl. **ǐbgrǎlǔ* **ǐbgrǎla* **ǐbgrǎlo*.²¹ Deležnik na -n: sln. **igrán igrâna igrâno** je drugotno.²⁵ Velelnik: sln. **igräj igrâjte** ≤ **ǐbgrǎjǔ* **ǐbgrǎjǔte*. Zgleda: *igrāti igrâm*, *končāti končâm*.

5.1.4 Poleg teh izhodiščnih naglasnih tipov obstajajo še drugotni, ki so nastali z različnimi oblikoslovnimi posplošitvami naglasa in s prevzemanjem iz jezikov v stiku.

5.1.4.1 **Tip kîsati kîsam** imajo: 1. glagoli s posplošitvijo cirkumfleksa iz sedanjika v nedoločnik (prim. tip 5.1.1); zgledi: *kîsati kîsam*, *šîbati šîbam*; sem spadajo tudi drugotni ponavljalni glagoli, ki izkazujejo podaljšano prevojno stopnjo v korenu (in pogosto glagolsko pripono *-*ja*-); zgledi: *-bâdati -bâdam*, *-hâjati -hâjam*, *-nâšati -nâšam*, *-pâjati -pâjam*, *-vâžati -vâžam*; 2. prevzeti glagoli: sln. *mâlati mâlam*, *žâgati žâgam*.

5.1.4.2 **Tip píhati píham** poznajo glagoli po posplošitvi akuta na korenu v nedoločnik iz drugih oblik (prim. tip 5.1.2); zgledi: *píhati píham*, *rítati rítam*. Sem spadajo tudi sestavljeni drugotni ponavljalni glagoli, izpeljani iz korenskih glagolov s glagolsko pripono *-*ua*-: zgledi: *-čívati -čívam*, *-grévati -grévam*, *-lívati -lívam*, *-mívati -mívam*, *-krívati -krívam*, *-pévati -pévam*, *-pívati -pívam*, *-rívati -rívam*, *-spévati -spévam*, *-žívati -žívam*; glagoli, izpeljani iz dovršnih glagolov z nedoločniško pripono -*e*-: *samévati samévam*, *zahtévati zahtévam*.

5.1.4.3 **Tip okopâvati okopâvam** zloženo glagolsko pripono -*â-va*- je značilen za mlajše ponavljalne glagole, ki so nastali z izpeljavo dovršnih glagolov z nedoločniško pripono -*a*- s pomočjo glagolske pripone -*va*-, ki se pojavlja tako v nedoločniku kot v sedanjiku: sln. *okopāti* dov. → sln. *okopâvati* nedov., sln. *poigrāti* dov. → sln. *poigrâvati* nedov. (po naliki tudi *-znâvati -znâvam*).

5.2 Glagoli na -*a-ti -je-m*

Glagoli z nedoločniško pripono -*a*- in s sedanjiško pripono -*je*- v (knjižni) slovenščini imajo štiri izhodiščne naglasne tipe, ki nadaljujejo tri praslovanske:

(nedoločniška pripona, del korena), je prišlo do naglasne inovacije (*česán česána česáno*, *kován kována kováno*, *-klán -klána -kláno*).

rézati	kázati/kazáti	česáti	kováti
<i>rézat</i>	<i>kázat</i>	<i>česat</i>	<i>kovät</i>
<i>rézat</i>	<i>kázat</i>	<i>česat</i>	<i>kovât</i>
<i>rézal</i>	<i>kázal</i>	<i>česal</i>	<i>kovâl</i>
<i>rêzala</i>	<i>kazâla</i>	<i>česâla</i>	<i>kovâla</i>
<i>rézalo</i>	<i>kazálo</i>	<i>česálo</i>	<i>kovâlo</i>
<i>rêzan</i>	<i>kázan</i>	<i>-česán</i>	<i>-kován</i>
<i>rêzana</i>	<i>kázana</i>	<i>-česána</i>	<i>-kována</i>
<i>rêzano</i>	<i>kázano</i>	<i>-česáno</i>	<i>-kováno</i>
rêžem	kážem	čěšem	kújem
<i>rêžeš</i>	<i>kážeš</i>	<i>čěšeš</i>	<i>kúješ</i>
<i>rêžejo</i>	<i>kážejo</i>	<i>čěšejo</i>	<i>kújejo</i>
<i>rêži</i>	<i>káži</i>	<i>čěši</i>	<i>kúj</i>
<i>rêžite</i>	<i>kážite/kážite</i>	<i>čěšite</i>	<i>kújte</i>

5.2.1 Tip rézati rêžem z akutom na korenu v nedoločniku in s cirkumfleksom na korenu v sedanjiku zrcali psl. naglasni tip a: sln. $C\acute{V}C-a-ti$ $C\acute{V}C-e-š \leq$ psl. $*C\acute{V}C-a-ti$ $*C\acute{V}C-je-šb$ (a): sln. *rézati rêžeš*, štok. *rězati rězěš*, čak. *rīžeš*, rus. *пéзатъ пéжешь* \leq psl. $*rězati$ $*rězěšb$ (a).¹⁹ Kratki nedoločnik: sln. **rézat**, čak. *rīzat* < psl. $*rězatъ$. Namenilnik: sln. **rézat** < psl. $*rězatъ$. Deležnik na -l: sln. **rézal rêzala rézalo**, štok. *rězao rězala rězalo*, rus. *пéзал пéзала пéзало* < psl. $*rězalъ$ $*rězala$ $*rězalo$.²¹ Deležnik na -n: sln. **rêzan rêzana rêzano**, štok. *rězān rězāna rězāno*, rus. *пéзан пéзана пéзано* < psl. $*rězantъ$ $*rězana$ $*rězano$.²⁴ Velelnik: sln. **rêži rêžite**, štok. *rěži rězite*, rus. *пéжь пéжьте* < psl. $*rěži$ $*rězite$. Zgledi: *brísati brīšem*, *jáhati jášem*, *mázati mážem*, *plákati pláčem*, *rézati rêžem*.

5.2.2 Tip kázati/kazáti kážem z akutom na korenu ali z akutom na nedoločniški priponi v nedoločniku in akutom na korenu v sedanjiku je odraz psl. naglasnega tipa b glagolov, ki imajo v korenu psl. dolgi samoglasnik: sln. $C\acute{V}C-a-ti/CVC-á-ti$ $C\acute{V}C-e-š \leq$ psl. $*CV_m C-ǎ-ti$ $*C\acute{V}_m C-je-šb$ (a) // $+ [V_m = *V]$: sln. *kazáti kážeš*, štok. *kázati kážěš*, čak. *kāžeš*, rus. *казáтъ кáжешь* < psl. $*kazáti$ $*kážěšb$ (b),¹⁶ sln. *kázati* je drugotno. Kratki nedoločnik: sln. **kázat** < psl. $*kazátъ$. Namenilnik: sln. **kázat**, čak. *kāzät* < psl. $*kazátъ$. Deležnik na -l: sln. **kázal kazâla kazálo**, štok. *kázao kázala kázalo*, rus. *казáл казáла казáло* < psl. $*kazálъ$ $*kazâla$ $*kazálo$.²¹ Deležnik na -n: sln. **kázan kázana kázano**, štok. *kázān kázāna kázāno*, rus. *казан казана казано* < psl. $*kazanъ$ $*kázana$ $*kázano$ (psl. $*kazanъ$ < $*kazānъ$ < $*kazǎjenъ$).²⁵ Velelnik: sln. **káži kažite**, štok. *káži kážite*, rus. *каж'у каж'ите* < psl. $*kaži$ $*kažite$, sln. **kážite** je drugotno.⁷ Zgledi: *kázati/kazáti kážem*, *pisati/pisáti pišem*, *plésati/plesáti pléšem*, *sráti sérjem*, *vézati/vezáti véžem*.

5.2.3 Tip česáti čěšem z akutom na nedoločniški priponi v nedoločniku in z akutom na korenu v sedanjiku je refleks psl. naglasnega tipa b glagolov, ki imajo v korenu psl. kratki samoglasnik: sln. $C(V)C-á-ti$ $C\acute{V}C-a-š <$ psl. $*CV_m C-ǎ-ti$ $*C\acute{V}_m C-je-šb$ (b) // $+ [V_m = *V]$: sln. *česáti čěšeš*, štok. *česati čěšěš*, rus. *чесáтъ чéшешь* < psl.

*česáti *čěšeš̂ (b).¹⁶ Kratki nedoločnik: sln. **česat** < psl. *česáť. Namenilnik: sln. **česat** < psl. *česáť. Deležnik na -l: knj. sln. **česal česála česálo**, nar. sln. **česäl česâla česálo**, štok. **česao česala česalo**, rus. **чесал чесала чесало** < psl. *česálb̂ *česála *česálo.²¹ Deležnik na -n: nar. sln. **-česan -česana -česano**,²⁶ štok. **čēsān čēsāna čēsāno**, rus. **чесан чесана чесано** < psl. *česanb̂ *česana *česano (psl. *česanb̂ < *česanb̂ < *česájeb̂), knj. sln. **česán česána česáno** < *česánb̂ *česaná *česano je drugotno.²⁵ Velelnik: sln. **čěši čěšite**, štok. **čěši čěšite**, rus. **чешу чешите** < psl. *čěši *čěšite.⁷ Zgledi: *česáti čěšem, iskáti iščem, kopáti kópljem, lagáti lážem, metáti méčem, peljáti péljem, tesáti téšem.*

Nekateri glagoli izvorno tega naglasnega tipa izkazujejo v sedanjiku široki sredinski samoglasnik, ki je lahko dvojničen poleg ozkega (*oráti órjem/órjem*) ali pa obvezen (*jemáti jémljem*), v vsakem primeru pa drugoten. Posledično se tudi nekatere druge glagolske oblike naglasno razlikujejo od prvotnega spregatveno-naglasnega vzorca: nedoločniška osnova: *jemät, jemât, jemäl jemâla jemálo, jemán jemána jemáno; jémlji jemljete.*

5.2.4 Tip kováti kújem odraža psl. naglasni tip c: sln. *kováti kúješ*, štok. *kòvati kùjěš*, rus. *ковать кыеш̂* < psl. *kouáti *kujěš̂ (c).⁹ Glagoli tega tipa spominjajo na glagole tipa *dédovati dēdujem, darovati darújem*. Razlika ni samo v naglasu sedanjika, ampak tudi v interpretaciji morfemske zgradbe, in sicer funkcije zaporedij -ova- -uje-. Pri tipu *darovati darújem* sta to sestavljena nedoločniška oz. sedanjiška pripona (*ded-ov-a-ti ded-u-je-m, dar-ov-a-ti dar-u-je-m*), pri tipu *kováti kújem* pa del glagolskega korena, pri čemer se slednji pojavlja v oblikah dveh alomorfov, ki sta posledica razpada prvotnega dvoglasnika v položaju pred samoglasnikom in poenoglasenja dvoglasnika v položaju pred soglasnikom (*kov-a-ti ku-je-m*). Kratki nedoločnik: sln. **kovät** < psl. *kouáť. Namenilnik: sln. **kovât** < psl. *kõuatb̂. Deležnik na -l: sln. **kovâl kovála koválo**, štok. *kõvao kõvâla kõvâlo* < psl. *kõualb̂ *koualá *kõualo. Deležnik na -n: sln. **-kován -kována -kováno** < *kouánb̂ *kouaná *kouano je drugotno.^{27, 25} Velelnik: sln. **kūj kújte**, rus. *кыь кыйте* ≤ psl. *kujĵ *kujĵite. Zgleda: *kováti kúješ, snováti snúješ.*

Tip bljúvati/bljuváci bljújem je izvorno identičen s tipom *kováti kújem*. Pri teh glagolih je najprej prišlo do posplošenja naglasa na korenu v nedoločniku, ki je danes pogostejši od naglasa na nedoločniški priponi. Nato je prišlo do prenareditve sedanjika po nedoločniku, posledica česar je prehod v tipa *měšati/mešáci měšam*. Zgledi: *bljúvati/bljuváci bljúvam* in *bljúvati/bljuváci bljújem, kljúvati/kljuváci kljúvam* in *kljúvati/kljuváci kljújem, pljúvati/pljuváci pljúvam* in *pljúvati/pljuváci pljújem, ščúvati ščúvam* in *ščúvati ščújem.*

5.2.5 Tip rîsati rîšem je drugoten in je značilen za prevzete glagole: sln. *rîsati rîšem* ← nem. *rîzen*.

²⁶ nad. (Livek) *počé:san, sklé:san*

²⁷ Prvotni naglas izkazuje rus. *кован кована ковано* < psl. *kõuanb̂ *kõuana *kõuano (psl. *kõuanb̂ < *kouánb̂ < *kouájeb̂).

5.3 Glagoli na *-a-ti -e-m*

Glagoli z nedoločniško pripono *-a-* in s sedanjiško pripono *-e-* v (knjižni) slovenščini poznajo dva izhodiščna naglasna tipa, ki sta refleksa enega praslovanskega:

bráti	tkáti
<i>brät</i>	<i>tkät</i>
<i>brât</i>	<i>tkât</i>
<i>brâl</i>	<i>tkâl</i>
<i>brála</i>	<i>tkála</i>
<i>brâlo</i>	<i>tkâlo</i>
<i>-brán</i>	<i>-tkán</i>
<i>-brána</i>	<i>-tkána</i>
<i>-bráno</i>	<i>-tkáno</i>
bérem	tkèm
<i>béreš</i>	<i>tkěš</i>
<i>bérejo/beró</i>	<i>tkéjo/tkó</i>
<i>béri</i>	<i>tkì</i>
<i>beríte</i>	<i>tkîte</i>

5.3.1 Tip bráti béreš z akutom na nedoločniški priponi v nedoločniku in akutom na korenu na širokem sredinskem samoglasniku v sedanjiku je odraz psl. naglasnega tipa c glagolov s psl. kratkim samoglasnikom v korenu v sedanjiku: sln. *CC-á-ti C'é/óC-e-š* < psl. **CV_{m1}C-ǎ-ti *CV_{m2}C-è-šb* (c) // $+[V_{m1} = \text{psl. } *b/*b]$, $+[V_{m2} = \text{psl. } *e/*o]$: knj. sln. *bráti béreš*, nar. sln. *bráti berěš*, štok. *bräti bèrěš*, čak. *berěš*, rus. *брáть берѣшь* < psl. **bǎrǎti *berěšb* (c).⁹ Kratki nedoločnik: sln. **brät**, čak. *brät* < psl. **bǎrǎtǔ*. Namenilnik: **brât** < psl. **bǎratǔ*. Deležnik na *-l*: sln. **brâl brála brâlo**, štok. *bräo brála* < psl. **bǎralǔ *bǎralá *bǎralo*, nar. sln. **bräl brála brâlo**, rus. *брáл брála брáло* < **bǎrǎlǔ *bǎrǎlá *bǎrǎlo* je drugotno, nalikovno po naglasu nedoločnika.²⁸ Deležnik na *-n*: knj. sln. **-brán -brána -bráno** < **bǎránǔ *bǎraná* **bǎranó* je drugotno, nar. sln. **-brän -brána -bráno** < **bǎrǎnǔ *bǎrǎna *bǎrǎno* je drugotno, nalikovno po naglasu nedoločnika.²⁹ Velelnik: knj. sln. **béri beríte**, nar. sln. **berì beríte**, štok. *bèri bèrite*, rus. *бер'у бер'уме* < psl. **berì *berěte*.⁷ Zgledi: *bráti bérem, práti pérem, zváti zóvem*.

5.3.2 Tip tkáti tkèm z akutom na nedoločniški priponi v nedoločniku in z naglasom na sedanjiški priponi v sedanjiku je refleks psl. naglasnega tipa c glagolov s psl. polglasnikom v korenu v sedanjiku: sln. *CC-á-ti CC-ě-š* < psl. **CV_mC-ǎ-ti *CV_mC-è-šb* (c) // $+[V_m = \text{psl. } *b/*b]$: sln. *tkáti tkěš*, štok. *tkäti tkěš/čěš*, rus. *ткáть ткѣшь* < psl. **tǎkǎti *tǎčěšb* (c).⁹ Kratki nedoločnik: sln. **tkät** < psl. **tǎkǎtǔ*.

²⁸ Na to, da je nalika v slovenščini novejšega nastanka, kažejo dvojnice znotraj istega sistema: rez. (Bela) *'vijbral* < psln. **vibrâl* < psl. **uǔbǎralǔ*, *'pöbral* < psln. **pobrâl* < psl. **pöbǎralǔ* in *pob'rvl* < **pobrǎlǔ*, *wb'rvl* < **ubrǎlǔ* (gradivo po Steenwijk 2002, 243).

²⁹ Na prvotni naglas bi mogoče kazalo štok. *brân brâno* < psl. **bǎranǔ *bǎrano* s posplošitvijo na *brána* za štok. **brána* < psl. **bǎraná*.

Namenilnik: sln. **tkât** < psl. **tĭkatъ*. Deležnik na *-l*: sln. **tkâl tkála tkâlo** < psl. **tĭkalъ* **tvkalá* **tĭkalo*. Deležnik na *-n*: sln. **-tkán -tkána -tkáno** je drugotno. Velelnik: sln. **tkî tkîte**, rus. *тк'у тк'уме* < psl. **tvci* **tvčĕte*.⁷ Zgleda: *tkâti tkěš, žgâti žgěš*.

5.4 Glagoli na *-ja-ti -je-m*

Glagoli z nedoločniško pripono *-ja-* in s sedanjiško pripono *-je-* v (knjižni) slovenščini izkazujejo tri izhodiščne naglasne tipe, ki odražajo tri praslovanske:

sejâti	peljâti	dajâti
<i>sejât</i>	<i>peljât</i>	<i>dajât</i>
<i>sejât</i>	<i>peljât</i>	<i>dajât</i>
<i>sejâl</i>	<i>peljâl</i>	<i>dajâl</i>
<i>sejâla</i>	<i>peljâla</i>	<i>dajâla</i>
<i>sejâlo</i>	<i>peljâlo</i>	<i>dajâlo</i>
<i>-sejân</i>	<i>peljân</i>	<i>dajân</i>
<i>-sejâna</i>	<i>peljâna</i>	<i>dajâna</i>
<i>-sejâno</i>	<i>peljâno</i>	<i>dajâno</i>
sějem	péljem	dájem
<i>sėješ</i>	<i>pélješ</i>	<i>dáješ</i>
<i>sėjejo</i>	<i>péljejo</i>	<i>dájejo</i>
<i>sěj/sěj</i>	<i>pélji</i>	<i>dajäj</i>
<i>sėjete</i>	<i>peljîte</i>	<i>dajâjte</i>

5.4.1 Tip sejâti sějem z akutom na nedoločniški priponi v nedoločniku in s cirkumfleksom na korenu v sedanjiku je v sln. drugoten. Sedanjiška osnova odraža psl. naglasni tip a: sln. *CVC-je-š* ≤ psl. **CVC-je-šb* (a): sln. **sėješ**, štok. *sijěš/sějěš*, čak. *siješ*, rus. *сѣшь* ≤ psl. **sěješb* (a).¹⁹ Velelnik: sln. **sěj/sěj sėjete**, štok. *sij sijte/sěj sėjete*, rus. *сѣь сѣьме* ≤ psl. **sěji* **sějite*. Nedoločniška osnova izkazuje inovacijo, in sicer posplošitev naglasa na nedoločniški priponi: sln. **sejâti** < **sějâti*. Drugotne so torej tudi druge nedoločniške oblike: sln. **sejât, sejât, sejâl sejâla sejâlo, -sejân -sejâna -sejâno**.³⁰ Zgleda: *dejâti dėješ/děš, sejâti sėješ*.

5.4.2 Tip peljâti péljem z akutom na nedoločniški priponi v nedoločniku in z akutom na korenu ne na širokem sredinskem samoglasniku v sedanjiku odraža naglasni tip b: sln. *CVC-jâ-ti CVC-je-š* < psl. **CVC-jâ-ti* **CV/VVC-je-šb* (b): sln. **peljâti pélješ** < psl. **pelâti* **pèlešb* (b).¹⁶ Kratki nedoločnik: knj. sln. **péljat**, nar. sln. **peljât** < psl. **pelâtъ*. Namenilnik: knj. sln. **péljat**, nar. sln. **peljât** < psl. **pelâtъ*. Deležnik na *-l*: knj. sln. **péljal peljâla peljâlo**, nar. sln. **peljâl peljâla peljâlo** < psl.

³⁰ Prvotne oblike izkazujejo drugi slovanski jeziki: štok. *sijati/sějati*, čak. *sijot*, rus. *сѣть* < psl. **sějati*; štok. *sijao sijala sijalo/sėja sējala sėjalo*, rus. *сѣял сѣяла сѣяло* < psl. **sějalъ* **sějala* **sějalo*; štok. *sijân sijâna sijâno*, rus. *сѣян сѣяна сѣяно* < psl. **sějanъ* **sějana* **sějano*.

peľāl̥* **peľāla* **peľālo*. Deležnik na *-n*: sln. **pelján peljána peljáno je drugotno.²⁵ Velelnik: knj. sln. **pélji peljíte**, nar. sln. **peljì peljíte** < psl. **peľí* **peľíte*.⁷

5.4.3 Tip dajáti/dájati dájem z akutom na nedoločniški priponi v nedoločniku in z akutom na korenu v sedanjiku zrcali psl. naglasni tip c glagolov s psl. dolgim samoglasnikom v korenu: sln. *CVC-já-ti* *CVC-je-š* < psl. **CV_mC-ǰá-ti* **CV_mC-ǰè-šb* (c) // +[*V_m* = psl. **V̄*]: sln. *dajáti/dájati dáješ*, star. *dajáti dajěš* < psl. **dajǰati* **dajěšb* (c).⁹ Kratki nedoločnik: sln. **dajät** < psl. **dajǰt̥*. Namenilnik: sln. **dajät** < psl. **dǰiat̥*. Deležnik na *-l*: sln. **dajäl dajála dajálo** < psl. **dǰial̥* **dǰialá* **dǰialo*. Deležnik na *-n*: sln. **daján dajána dajáno** je drugotno. Velelnik: sln. **dajäj dajájte** je drugotno. Glagola *dajáti* in *majáti* se lahko dvojnično naglašujta tudi po naglasnem tipu *kázati/kazáti kážem*: nedoločniška osnova: **dájati/dajáti**, *dájat*, *dájat*, *dájat*, *dájat*, *dájat*, *dájat*, *dájat*, *dájat*, *dájat*, *dájat*; sedanjiška osnova: **dájem** *dáješ* *dájejo*, *dájaj* *dájajte/dajájte*. Zgledi: *dajáti dájem*, *majáti májem*, *smejáti se sméjem se*.

6 Glagoli na *-ov-a-ti/-ev-a-ti -u-je-m*

Glagoli z nedoločniško pripono *-ov-a-/-ev-a-* in s sedanjiško pripono *-u-je-* v (knjižni) slovenščini so nadaljevalci psl. glagolov z nedoločniško pripono **-ou-a-/* **-eu-a-* in s sedanjiško pripono **-u-je-* (psl. glagolska vrsta VI). Poznajo dva izhodiščna naglasna tipa, ki ustrezata dvema praslovanskima.

dédovati	darováti
<i>dédovat</i>	<i>darovät</i>
<i>dédovat</i>	<i>darovät</i>
<i>dédoval</i>	<i>daroväl</i>
<i>dédovala</i>	<i>darovála</i>
<i>dédovalo</i>	<i>daroválo</i>
<i>-dêdovan</i>	<i>darován</i>
<i>-dêdovana</i>	<i>darována</i>
<i>-dêdovano</i>	<i>darováno</i>
dêdujem	darûjem
<i>dêduješ</i>	<i>darûješ</i>
<i>dêdujejo</i>	<i>darûjejo</i>
<i>dêduj</i>	<i>darûj</i>
<i>dêdujte</i>	<i>darûjte</i>

6.1 Tip darováti darûjem z akutom na drugem zlogu nedoločniške pripone v nedoločniku in s cirkumfleksom na prvem zlogu sedanjiške pripone v sedanjiku reflektira psl. naglasni tip b: sln. *CVC-ov-á-ti* *CVC-û-je-š* ≤ psl. **CVC-ou-ǰ-ti* **CVC-ú-je-šb* (b): sln. *darováti darûješ*, štok. *daròvati dàrujěš*, čak. *darûješ*, rus. *даровать даруешь* ≤ psl. **darouǰati* **darúješb* (b).¹⁹ Kratki nedoločnik: sln. **darovät**, čak. *darovät* < psl. **darouǰt̥*. Namenilnik: sln. **darovät** < psl. **darouǰt̥*. Deležnik na *-l*: sln. **daroväl darovála daroválo**, štok. *daròvao daròvala daròvalo*, rus. *даровал даровала даровало* < psl. **darouǰl̥* **darouǰála* **darouǰálo*.²¹ Deležnik

na *-n*: sln. **darován darována darováno** je drugotno.³¹ Velelnik: sln. **darûj darûjte**, štok. *dàrûj dàrûjte*, rus. *дарыў дарыўме* ≤ psl. **darûji *darûjite*. To je najbolj razširjen naglasni tip glagolov te vrste v slovenskem knjižnem jeziku. Samo tako se na primer naglašujejo: *darováti darûjem*, *glasováti glasûjem*, *godováti godûjem*, *imenováti imenûjem*, *kresováti kresûjem*, *kupováti kupûjem*, *mirováti mirûjem*, *sramováti se sramûjem se*, *stanováti stanûjem*, *strahováti strahûjem*; sestavljeni drugotni ponavljalni glagoli, tvorjeni od dovršnikov na *-a-ti -je-m*: *-pisováti -pisûjem*, *-plesováti -plesûjem*, *-kazováti -kazûjem*.

Razen redkih izjem imajo ostali glagoli poleg naglasnega tipa *darováti darûjem* dvojnično tudi druge naglasne tipe: 1. *dedováti dedûjem/dêdovati dêdujem*; zgledi: *dêdovati dêdujem*, *obêdovati obêdujem*, *škôdovati škôdujem*; 2. *verováti verûjem/vêrovati vêrujem*; zgledi: *kmêtovati kmêtujem*, *pámetovati pámetujem*, *svêtovati svêtujem*, *vêrovati vêrujem*; 3. *koledováti koledûjem/kolêdovati kolêdujem*; zgledi: *besêdovati besêdujem*, *kolêdovati kolêdujem*, *molêdovati molêdujem*, *naprêdovati naprêdujem*. Redki glagoli dvojnično ne poznajo tipa *darováti darûjem*, npr. **péstovati péstujem**. Edini naglasni tip, ki bi bil lahko podedovan, je tip *dêdovati dêdujem* (prim. razdelek 6.2). Ostali naglasni tipi so drugotni, večinoma nastali z naslonitvijo na naglas besedotvorne podstave (*kmêtovati kmêtujem* ← *kmêt kmêta*, *kolêdovati kolêdujem* ← *kolêda*). V spregatvenem vzorcu naglasa ne spreminjajo.

6.2 Tip dêdovati dêdujem z akutom na korenu v sedanjiku in s cirkumfleksom na korenu v nedoločniku kaže na psl. naglasni tip a: sln. *CVC-ov/ev-a-ti CVC-u-je-š* ≤ psl. **CVC-ou/eu-a-ti *CVC-u-je-šb* (a): sln. *dêdovati dêduješ* ≤ psl. **dêdouati *dêduješb* (a).¹⁹ Kratki nedoločnik: sln. **dêdovat** < psl. **dêdouatb*. Namenilnik: sln. **dêdovat** < psl. **dêdouatb*. Deležnik na *-l*: sln. **dêdoval dêdovala dêdovalo** < psl. **dêdoualb *dêdouala *dêdoualo*.²¹ Deležnik na *-n*: sln. **-dêdovan -dêdovana -dêdovano** ≤ psl. **dêdouanb *dêdouana *dêdouano*.²⁴ Velelnik: sln. **dêduj dêdujte** ≤ psl. **dêduji *dêdujite*. Temu sln. naglasno-spregatvenemu vzorcu v drugih slovanskih jezikih ustreza glagol *verovati verujem*.³²

7 Brezpriponski in drugi glagoli

Brezpriponski glagoli so tisti, ki v sedanjiku nimajo sedanjiške pripone, kar pomeni, da se končnice pritikajo neposredno na glagolski koren. Sem v sln. s sinhronega gledišča spadajo glagoli *səm*, *dám*, *jém*, *vém*, *grém*. Prvi štirje so podedovani, zadnji pa je sln. novotvorba. Posebnost v spregatvi teh glagolov je pojavljanje *-s-* pred končnicami, ki se začenjajo na *-t-* (*stě*, *dáste*, *jéste*, *véste*, *gréste*), ki je diahrono gledano del glagolskega korena. V nedoločniku so brezpriponski *bíti*, *dáti*, *jésti*, *íti*,

³¹ Prvotni naglas je ohranjen v rus. *дарóван дарóвана дарóвано* < psl. **daròuanb *daròuana *daròuano* (psl. **daròuanb < *darouânb < *darouâjenb*).

³² Gradivo: štok. *vjěrovati vjěrujěš/věrovati věrujěš*, rus. *вѣроватъ вѣруешъ* < psl. **uěrouati *uěruješb* (a); štok. *vjěrovaó vjěrovala vjěrovalo/věrovaó věrovala věrovalo*, rus. *вѣровал вѣровала вѣровало* < psl. **uěroualb *uěrouala *uěroualo*; štok. *vjěrovān vjěrovāna vjěrovāno/věrovān věrovāna věrovāno*, rus. *вѣрован вѣрована вѣровано* < psl. **uěrouanb *uěrouana *uěrouano*; štok. *vjěrūj vjěrūjte/věrūj věrūjte*, rus. *вѣруй вѣруйте* < psl. **uěruji *uěrujite*.

glagol *védeti* je priponski. Posebnost v spregatvi izkazuje tudi glagol *iméti imâm*, ki pa ni brezpriponski, saj izkazuje tako nedoločniško kot sedanjiško pripono.

7.1 Glagol bíti sëm. Dolgi nedoločnik: sln. **bíti**, štok. *bíti*, rus. *бѣтъ* < psl. **bŷti*. Kratki nedoločnik: sln. **bīt**, čak. *bīt* < psl. **bŷtŷ*. Deležnik na *-l*: nar. sln. **bīl bīla bilō**, štok. *bīo bīla*, čak. *bīl bīlā bīlo*, rus. *бѣл бѣлā бѣло* < psl. **bŷlŷ *bŷlā *bŷlo*,³³ knj. sln. **bīl bilā bilō/bilō**, *bīlī/bīlī bilē bilā* izkazuje posplošitev naglasa na končnici in težnjo h krajšanju sln. prvotno dolgih naglašanih samoglasnikov. Trdilne oblike sedanjika: sln. *səm sī jē*, *svā stā stā*, *smō stē sō*. S psl. stališča so to oblike, ki so doživele upad prvega nenaglašenelega zloga: psl. **jesm'ŷ* > popsl. **sm'ŷ* > **səm* > sln. *səm*. Štokavščina in čakavščina kažeta dvojnost: pod naglasom oblike brez upada prvega zloga in oblike z upadom prvega zloga (štok. *jèsam*, *jèsi jèst/jē*, *jèsmo jèste jèsu*; čak. *jesān jesī jē*, *jesmō jestē jesū* in *jesū/sān sī jē*, *smō stē sū*); brez naglasa samo oblike z upadom prvega zloga (štok. *sam si je*, *smo ste su*; čak. *san si je*, *smo ste su*). Oblike v sln. so najverjetneje nastale s posplošitvijo prvotnih naslonskih oblik. Oblika za 3. os. mn. je bila prvotno dolga (psl. **sŷtŷ*), a se je pod vplivom ostalih skrajšala. Nikalne oblike sedanjika: knj. sln. **nīsəm**, nar. sln. **nēsəm**, štok. *nīsam* in *nijésam/nésam*, čak. *nīsan* < **nēsəm/*nēsəm* < psl. **ne jesm'ŷ*. Prihodnjik: sln. **bōdeš** star., štok. *būdēš*, rus. *бѣдѣшь* < psl. **bŷdešŷ* (a),¹⁹ sln. **bōš** je nastalo s poenostavitvijo prvotnega *bōdeš*, pri čemer se je ostanek prvotnega spregatvenega vzorca ohranil v dvojnični obliki za 3. os. mn. *bōdo* poleg *bōjo*. Velelnik: sln. **bōdi bōdite**, štok. *būdi būdite*, štok. *būd būdte*, rus. *бѣдѣ бѣдѣте* < psl. **bŷdi *bŷdēte*, sln. **bodīte** je drugotno.

7.2 Glagol dáti dām. Dolgi nedoločnik: sln. **dāti**, štok. *dāti*, rus. *дѣтъ* < psl. **dāti*. Kratki nedoločnik: sln. **dāt**, čak. *dāt* < psl. **dātŷ*. Namenilnik: sln. **dāt** < psl. **dātŷ*. Deležnik na *-l*: sln. **dāl dāla**, štok. *dāo dāla*, čak. *dāl dālā*, rus. *дѣл дѣлā* < psl. **dālŷ *dalā*, sln. **dālo** za **dalō* (čak. *dālo*, rus. *дѣло*³⁴ < psl. **dālo*) je drugotno, nalikovno po obliki za moški spol ali po sestavljenih oblikah: sln. **prodāl prodāla prodālo** < psl. **prōdalŷ *prodalā *prōdalo*. Sedanjik: sln. **dām**, štok. *dām*, čak. *dān*, rus. *дѣм* < psl. **dāmŷ*; sedanjiške oblike se v sln. glasijo: *dām dāš dá*, *dāva dāsta dāsta*, *dāmo dāste dājō/dadō/dadē*; sln. **dadē** < psl. **dadētŷ*, ostali obliki sta drugotni. Velelnik: sln. **dāj dājte**, štok. *dāj dājte*, čak. *dāj dājte*, rus. *дѣѡ дѣѡте* < **dājŷ *dājŷte* je novotvorba.³⁵

7.3 Glagol jésti jém.³⁶ Dolgi nedoločnik: sln. **jésti**, štok. *jèsti*, rus. *ѣтъ* < psl. **ĕsti*. Kratki nedoločnik: sln. **jèst**, čak. *jīst* < psl. **ĕstŷ*, sln. **jĕst** je drugotno. Namenilnik: sln. **jĕst** < psl. **ĕstŷ*. Deležnik na *-l*: sln. **jĕdəl jĕdla jĕdlo**, štok. *jĕo jĕla jĕlo*, rus. *ѣл ѣла ѣло* < psl. **ĕdlŷ *ĕdla *ĕdlo*. Sedanjik: sln. **jém**, čak. *jīn*, rus. *ѣм* < psl. **ĕmŷ*;

³³ rus. *нѣ был не бѣлā нѣ было* < psl. **nĕ bylŷ *ne bylā *nĕ bylo*

³⁴ rus. *нѣ дал не далā нѣ дало* < psl. **nĕ dalŷ *ne dalā *nĕ dalo*

³⁵ Oblike v sln. in čak. bi teoretično lahko kazale tudi na prvotno psl. **dādŷ* in novotvorbo na osnovi le-tega **dādŷte*.

³⁶ rez. (Bela) *'jĕst, 'jīst, 'jīdal 'jĕdla 'jĕdlo; 'jīn, 'jĕj* (Steenwijk 1992, 263)

sedanjiške oblike se v sln. glasijo: *jém jěš jé, jéva jěsta jěsta, jémo jěste jedó/jéjo*. Velelnik: sln. **jěj**, rus. *эшь* < psl. **ěďь*, sln. **jěj** s podaljšavo je drugotno, sln. **jějte** < **ěďьte* je novotvorba.

7.4 Glagol védeti vém.³⁷ Dolgi nedoločnik: sln. **védeti** < psl. **uěděti*. Kratki nedoločnik: sln. **védet** < psl. **uěděť*. Deležnik na *-l*: sln. **védel vędela védelo** < psl. **uěděľ *uěděla *uědělo*.²¹ Sedanjik: sln. **vém** < psl. **uěmь*; sedanjiške oblike se v sln. glasijo: *vém věš vé, véva vésta vésta, vémo véste véjo/vedó*. Velelnik: sln. **védite** < psl. **uědite*, sln. **védi** < **uědi* je tvorjeno po ostalih oblikah.

7.5 Glagol iměti imâm. Dolgi nedoločnik: sln. **iměti**, rus. *иметь* < psl. **iьměti*.³⁸ Kratki nedoločnik: sln. **imět** < psl. **iьměť*, sln. **imět** je drugotno. Deležnik na *-l*: sln. **iměl imēla imélo**, rus. *имел имела имело* < psl. **iьměľ *iьměla *iьmělo*, sln. **iměl imēla imélo** je drugotno po podaljšavi v obliki za moški spol in delno posplošitvijo v oblike za ženski in srednji spol. Sedanjik: sln. **imâm**, štok. *imām*, čak. *imōn* < psl. **iьmamь*; sedanjiške oblike v sln. se glasijo: *imâm imâš imâ, imâva imâta imâta, imâmo imâte imâjo*. Velelnik: sln. **iměj/iměj imějte**, rus. *имей имейте* ≤ psl. **iьměji *iьmějite*.

7.6 Glagol ĩti grēm/grēm. Dolgi nedoločnik: knj. sln. **ĩti**, nar. sln. *itĩ*, štok. *ici*, rus. *идѣти* < psl. **iiti*. Deležnik na *-l*: **šəl šlä šlò/šlò**, rus. *шел шла шло* < psl. **šьdlь *šьdlá *šьdló*. Sedanjik: sln. **grēdeš** star., štok. *grēdēš/grēdēš* zastar., rus. *грядѣшь* < psl. **grēdēšь* (c); 3. os. mn. sln. **gredó**, štok. *grēdū/grēdū*, rus. *грядѣм* < psl. **grēdótь*. Sodobna oblika knj. sln. **grēm** je drugotna, nastala po naliki z atematskimi glagoli, pri čemer je do oblikovnega stika prišlo v 3. os. mn. sedanjika: *gredó = dadó, jedó, vedó* in *grēdem ≠ dām, jém, vém* → *gredó = dadó, jedó, vedó* in *grēm = dām, jém, vém* in *grēste = dāste, jēste, vēste* (Ramovš 1924: 215; Bezljaj 1976: 175). Sedanjiške oblike, nastale po opisani naliki, so: *grēm grěš grē, gréva grésta grésta, grémo gréste gredó/gréjo*; še drugotneje so oblike: *grēm grěš grē, gréva grésta grésta, grémo gréste gréjo*; *grēm grěš grē, grevā grestā grestā, gremō grestē gredō/grejō*. Velelnik: **pojđite** < psl. **pojьdѣte*,⁷ sln. **pōjđite** je drugotno; nar. sln. **pōjđi/pojđi**³⁹ < psl. **pojьdi*, sln. *pōjđi* je drugotno po naliki na *pōjđite*. Za sestavljenke glagola *iti* prim. 1.2.3.

Literatura

Babič, Vanda, 2003, *Učbenik stare cerkvene slovanščine*, Ljubljana.

Bajec, Anton, Kolarič, Rudolf, Rupel, Mirko, 1968, *Slovenska slovnica*, Ljubljana.

³⁷ rez. (Bela) *'védet, 'védel 'védala 'védalu; 'vin, 'védi* (Steenwijk 1992, 323)

³⁸ štok. *imati*, čak. *imät* je tvorjeno po oblikah za sedanjik; rus. *имеешь* je tvorjeno po oblikah za nedoločnik.

³⁹ rez. (Bela): *puj'də* (Steenwijk 1992, 265)

- Bezljaj, France, 1976, 1982, 1995, *Etimološki slovar slovenskega jezika I–III*, Ljubljana.
- Дыбо, В. А., 1981, *Славянская акцентология*, Москва.
- Дыбо, В. А., 2000, *Морфологизованные парадигматические акцентные системы*, Москва.
- Hraste, Mate, Šimunović, Petar, 1979, *Čakavisch-Deutsches Lexikon*, Köln, Wien.
- Jakop, Tjaša, 2003, Tipologija narečnih glagolskih oblik na primeru govora Ložnice pri Žalcu, *Slavistična revija* 51, Ljubljana, 1–25.
- Jurančič, Janko, 1986, *Srbskohrvatsko-slovenski slovar*, Ljubljana.
- Koletnik, Mihaela, 2001, *Slovenskogoriško narečje*, Maribor.
- Moguš, Milan, 2002, *Senjski rječnik*, Zagreb, Senj.
- Ожегов, С. И., Шведова, Н. Ю., 1995, *Толковый словарь русского языка*, Москва.
- Ramovš, Fran, 1924, *Historična gramatika slovenskega jezika II, Konzonantizem*, Ljubljana.
- –, 1952, *Morfologija slovenskega jezika*. Ljubljana.
- Rigler, Jakob, 1970, Akcentske variante I, *Slavistična revija* XVIII, Ljubljana, 5–15, ponatis v Rigler 2001, 320–328.
- Rigler, Jakob, 1978, Akcentske variante III, *Slavistična revija* XXVI, Ljubljana, 365–374, ponatis v Rigler 2001, 338–346.
- Smole, Vera, 1994, *Oblikoglasje in oblikoslovje šentruperskega govora*, doktorsko delo, Ljubljana.
- Smole, Vera, 1996, Tonemski naglas glagolskih oblik v šentruperskem govoru, *Razprave SAZU* 17, Ljubljana.
- Snoj, Marko, ²2003, *Slovenski etimološki slovar*, Ljubljana.
- SP 2001 = *Slovenski pravopis*, Ljubljana.
- SSKJ, 1970 = *Slovar slovenskega knjižnega jezika I*, Ljubljana.
- Stang, Christian S., 1957, *Slavonic Accentuation*, Oslo.
- Steenwijk, Han, 1992, *The Slovene Dialect of Resia: San Giorgio*, Amsterdam, Atlanta.
- Škofic, Jožica, 1996, *Glasoslovje, oblikoslovje in besedišče govora Kroke na Gorenjskem*, doktorska disertacija, Ljubljana.
- Škrabec, P. Stanislav, 1994, 1994, 1995, 1998, *Jezikoslovna dela 1–4*, Ponatis platnic časopisa Cvetje z vertov sv. Frančiška 1880–1915, uredil Jože Toporišič, Nova Gorica.
- Toporišič, Jože, 1990, Glagolski oblikotvorni naglas moščanskega govora, *Razprave SAZU* 13, Ljubljana.
- Toporišič, Jože, 1992, *Enciklopedija slovenskega jezika*, Ljubljana.
- Toporišič, Jože, ⁴2000 (¹1976), *Slovenska slovnica*, Maribor.
- Valjevec, Matija, 1878–1895, *Prinos k naglasu u (novo)slovenskom jeziku*, Rad Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti, knjige XLIII, XLV–XLVIII, LVI, LVII, LX, LXIII, LXV, LXVII, LXVIII, LXXI, LXXIII, LXXIV, LXVI, LXVII, XCIII, XCIV, CII, CV, CXI, CXVIII, CXIX, CXXI, Zagreb.

- Valjevec, Matija, 1897, *Glavne točke v naglasu književne slovenštine*, Rad Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti, knjiga CXXXII, Zagreb.
- Weiss, Peter, 1998, *Slovar govorov Zadrebke doline med Gornjim Gradom in Nazarjami, poskusni zvezek (A–H)*, Ljubljana.

The pitch Accent Classes of the Verb in (Standard) Slovene Summary

In the article the pitch accent classes of the verbs in (standard) Slovene are discussed. The accent classes and its paradigms are presented within the single verb class and defined on the basis of the stress in the infinitive and the present tense. The original accent classes of the single verb class in (standard) Slovene and their Proto-Slavic origin are as follows:

1.1 Verbs in -o-ti -e-m: Sln. *lěsti lězeš* ≤ Psl. **lěsti lězeš* (a); Sln. *grīsti grizeš* < Psl. **grŷzti gryzesh* (a/c); Sln. *trēsti trēseš* < Psl. **tręsti tręseš* (c); Sln. *nēsti neseš* < Psl. **nesti nesesh* (c);

1.2 Verbs in -o-ti -je-m: Sln. *bīti bīješ* ≤ Psl. **bīti bīješ* (a); Sln. *pīti pīješ* < Psl. **pīti pīješ*/**pījesh*/**pījesh* (c);

1.3 Verbs in -o-ti -(j)e-m: Sln. *žēti žanješ* < Psl. **žęti žbnehsh* (a/b)/Sln. *mlēti mlješ* < Psl. **męlti męlesh* (a/b); Sln. *zacęti začnesh* < Psl. **čęti čbnesh* (c)/Sln. *žrēti žrësh* < Psl. **žerti žbrësh* (c);

2 Verbs in -ni-ti -ne-m: Sln. *dvīgniti dvīgneš* ≤ Psl. **duŷgnŷti duŷgneš* (a); Sln. *krenīti krēneš* < Psl. **krętnŷti krętneš* (b);

3.1 Verbs in -e-ti -i-m: Sln. *vīditi vīdiš* < Psl. **uīdęti uīdiš* (a); Sln. *sedęti sediš* < Psl. **sędęti sędiš*;

3.2 Verbs in -a-ti -i-m: *slīšati slīšiš* < Psl. **slŷšati slŷšiš* (a); Sln. *kričāti kričiš* < Psl. **kričāti kričiš* (c); Sln. *stāti stojiš* < Psl. **stojāti stojiš* (c);

4 Verbs in -i-ti -i-m: Sln. *mēriti mēriš* < Psl. **męriti męriš* (a); Sln. *hvalīti/hváliti hváliš* < Psl. **xualīti xuališ* (b); Sln. *nosīti nosiš* < Psl. **nosīti nosiš* (b); Sln. *morīti moriš* < Psl. **morīti moriš* (c);

5.1 Verbs in -a-ti -a-m: Sln. *dęlati dęlaš* < Psl. **dęlati dęlajesh* (a); Sln. *męšati/mešāti męšaš* < Psl. **męšāti męšajesh* (b); Sln. *igrāti igrāš* < Psl. **ŷbgrāti ŷbgrajesh* (b);

5.2 Verbs in -a-ti -je-m: Sln. *ręzati ręžeš* ≤ Psl. **ręzati ręžesh* (a); Sln. *kázati/kazāti kážeš* < Psl. **kazāti kážesh* (b); Sln. *česāti česeš* < Psl. **česāti česhesh* (b); Sln. *kovāti kuješ* < Psl. **kouāti kujesh* (c);

5.3 Verbs in -a-ti -e-m: Sln. *brāti bēreš* < Psl. **brāti beresh* (c); Sln. *tkāti tkësh* < Psl. **tčkāti tčesh* (c);

5.4 Verbs in -ja-ti -je-m: Sln. *sejāti sęješ* ≤ Psl. **sęjati sęjesh* (a); Sln. *peljāti pëlješ* < Psl. **pelāti pęlesh* < **pelësh* (b); Sln. *dajāti/dájati dájesh* < Psl. **dajāti dajesh*;

6 Verbs in -ov-a-ti/-ev-a-ti -u-je-m: Sln. *dędovati dęduješ* ≤ Psl. **dędouati dędujesh* (a); Sln. *darovāti darūješ* ≤ Psl. **darouāti darūjesh* (b).

Matej Šekli, Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani, Aškerčeva 2, 1000 Ljubljana
E-pošta: matej.sekli@guest.arnes.si